

ДИВНА ГАЧИЋ

АРХЕОЛОШКО НАСЛЕЂЕ СРЕМСКИХ КАРЛОВАЦА

Издавач

МУЗЕЈ ГРАДА НОВОГ САДА

За издавача

MSc Весна Јовичић

Аутор каталога и изложбе

Дивна Гачић

Рецензент

Марија Јовановић

Стручни консултант

др Вера Богосављевић Петровић

Лектор

Бранка Лугоња

Превод резимеа на енглески

Снежана Ковачић

Сарадник на изложби

Надежда Савић

Поставка изложбе

Ђорђе Лазић Ђапша и техничка екипа МГНС

Фотографије

Феђа Киселички, Владимир Червенка

Конзервација

Тамина Кесић, Ђорђе Лазић Ђапша, Иштван Печкаи Ковач

ISBN 978-86-7637-099-3

Штампа

CICERO – БЕОГРАД

Тираж: 200

Дивна Гачић

**АРХЕОЛОШКО НАСЛЕЂЕ
СРЕМСКИХ КАРЛОВАЦА**
каталог изложбе

Нови Сад
2016.

*Захваљујемо следећим институцијама и колегама који су успели изложбени материјал и документацију и
тиме помоћи реализацију изложбе и каталога:*

*Народном музеју у Београду, Музеју Војводине Нови Сад,
Археолошком музеју у Загребу, Музеју Славоније у Осијеку,
мр Душану Шливару, др Вери Бојосављевић Пејровић,
мр Тијани Пешићерац, Весни Карпузовић, Ивану Дрнићу, Маји Бунчић,
Драгани Рајковић, Домајоју Дујмићу.*

Изложба и каталог су реализовани захваљујући средствима Управе за културу Града Новог Сада.

ПРЕДГОВОР

Услед недовољне истражености археолошких налазишта на простору Сремских Карловаца, мало је пажње посвећено њиховој далекој прошлости без обзира на то што су они одиграли тако важну улогу у нашој националној и културној историји. Малобројни радови и прелиминарни извештаји са археолошких истраживања не дају јединствену, ширу слику далеке прошлости града и околине. Недостатак опште публикације о археолошкој биографији Сремских Карловаца иницирао је настанак овог рада, у коме ће бити сажети резултати свих досадашњих истраживања, публиковане и непубликоване грађе.

У каталогу су заступљени археолошки налази са простора К. О. Сремски Карловци које у својим збиркама баштине Музеј града Новог Сада и Завичајна збирка у Сремским Карловцима, као и Народни музеј у Београду. Осим необјављене грађе, биће приказан и преглед публикованог материјала, како из збирки Музеја града Новог Сада, тако и налаза који се чувају у Археолошком музеју у Загребу и Музеју Славоније у Осијеку.

Намера аутора је да скрене пажњу на богато археолошко наслеђе Сремских Карловаца иако су материјални остаци праисторијских и историјских заједница током времена уништени, што се, нажалост, дешава и данас и поред надзора стручних институција у граду и Покрајини. Резултати будућих заштитно-систематских истраживања допринеће комплекснијем сагледавању далеке прошлости места које је људима било привлачно за настањивање још од раног неолита, почетком VI миленијума пре н. е.

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ - ПАНОРАМСКИ ПОГЛЕД КА ИСТОКУ
(фото Мишо Николовски)

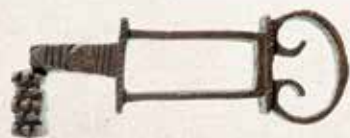
СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ – ПАНОРАМСКИ ПОГЛЕД КА ЗАПАДУ
(фото Мишо Николовски)

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ – ПАНОРАМСКИ ПОГЛЕД КА СЕВЕРУ
(фото Мишо Николовски)

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ – ПАНОРАМСКИ ПОГЛЕД КА ЈУГУ
(фото Мишо Николовски)

УВОД

Континуитет настањивања на простору Сремских Карловаца можемо пратити кроз све епохе, од ране праисторије до средњег века и савременог доба. На то су утицали повољни природни услови и географски положај уз десну обалу Дунава, важне природне саобраћајнице, која је још у праисторијско доба представљала контакт са културама централне и југоисточне Европе.

Сремски Карловци налазе се на североисточним падинама Фрушке горе (Alma Mons)¹ која је од давнина пружала природне погодности за разне делатности. На Банстољу и Доки налазили су се пространи пашњаци, погодни за испашу ситне и крупне стоке - оваца, коза и говеда. Стражиловачка шума богата дивљим животињама пружала је могућност лова, док су близина Дунава и Заношки, Стражиловачки, Липовачки и Матејски поток били идеални за развој риболова. На располагању је био велики број изворишта питке воде као и лесно земљиште са вертикалним одронима где се лако могао издубити простор и направити адекватно склониште од кише и зиме.²

Погодно природно тло Срема као велике лесне терасе између Дунава и Саве, омогућило је позајмишта глине, попут оног на Славиној бари у Ровинама,³ где је изнад кристаластог кречњака био наталожен дебео слој црвенице од које је могла бити израђивана праисторијска грнчарија. Такође, камени ресурси Фрушке горе су праисторијском човеку омогућавали набавку сировине за израду оруђа, о чему сведоче многобројна артефакта са Караша. Тако је у најближој околини Карловаца, у Буковачком атару било у изобиљу тамнозеленог амфиболита, а у близини Јаска, у Каменитом и Срњевачком потоку налазила се велика маса стене антигорита (Петровић 1939:4-5).

---

¹ Латински назив у значењу- плодно брдо или благородна планина.

² Као посредан доказ могла би да послужи забележена пракса из недавне прошлости када су лагуми укопавани у лесне профиле на Доки и Черату све до друге половине XX века.

³ На том месту у новије доба постојао је мајдан из кога се вадио кристаласти кречњак црвене и сиве боје, врло погодан за путеве и поплочавање улица.

Наведене природне погодности условиле су седелачки начин живота и настанак првих земљорадничких заједница на простору данашњих Сремских Карловаца. Најстарији археолошки материјал који се везује за период раног неолита – старчевачку културну групу (VI миленијум пре н. е.) налазимо на локалитету Селиште, где су евидентирани и трагови станишта – земуница. Приликом заштитних археолошких истраживања у ширем центру града (Улица Соње Маринковић, испред броја 1) откривен је само један гроб који такође припада старчевачкој културној групи. У пољу Карашу, на месту званом Лака стаза и Ђубрик, где је др Миодраг Ђрбић извршио своје прво археолошко истраживање 1927. године, откривени су остаци неолитског насеља са полуземуницама и артефактима – каменим глачаним оруђем, коштаним алаткама и грнчаријом који припадају позној фази винчанске културне групе, Винча–Плочник Д фази (од прве половине до средине V миленијума пре н.е.) (Ђрбић 1928: 199-201, 227; Ђрбић 1929: 87; Сталио и Галовић 1955: 55-80, Т. I-XXVII; Гаџић 1990: 73-76).

Групни налаз керамичких посуда из Фрушкогорске улице број 3 – велики питос и здела у којој се налазило шест малих шоља са дугом тракастом дршком, доводи се у везу са костолачком културном групом која се јавља у енеолиту и сведочи о култим ритуалима својственим праисторијским заједницама бакарног доба у Подунављу и Панонској низији током III миленијума пре н. е. (Медовић 1971: 269-279). У Музеју Славоније у Осијеку чува се мања количина уломака грнчарије с непознатог налазишта у карловачком атару коју је 1939. године прикупио Роберт Рудолф Шмит (R. R. Schmidt), а датује се у позно бакарно доба – вучедолску културну групу (друга половина III миленијума пре н. е.).

Неколико случајно откривених предмета са локалитета Јабланови, Липовац и Кривац, могу се одредити у бронзано доба (крај II миленијума пре н. е.). То су секира или „келт“, бодаж, урна и теракота у облику корњаче (Медовић 1991: 221-226).

На присуство келтских племена у карловачком атару током млађег гвозденог доба (La Tène') упућује нас група предмета од гвожђа – савијено масивно копље, део корица мача са очуваним уређајем за провлачење ремена, фрагментован умбо, краће копље, маказе, неколико карика (од

којих су неке местимично емајлиране), фрагментована фибула са лежиштем за емајл или стаклену пасту (Табла I/1). Наведени предмети тумаче се као део инвентара из спаљених латенских гробова и датују се око половине I века пре н. е. (Majnarić-Pandžić 1970: 46-95, T.XXXIX, T.XL). Према наводима из литературе предмети потичу из Сремских Карловаца, са потеса Везирац⁴ а приспели су у Археолошки музеј у Загребу као дар 1915. године, где се и данас налазе. Уломци насеобинске керамике⁵ које је 1939. године прикупио Роберт Рудолф Шмит (Schmidt 1945: 120), такође сведоче о постојању келтског насеља племенске заједнице Скордиска која је живела у Срему од III века пре н. е. до краја II века н. е. (Табла I/2).

У античко доба територија Сремских Карловаца налазила се у линији римског лимеса, између два утврђења – *Cusum*-а (Петроварадин) и *Acimincum*-а (Стари Сланкамен). Епиграфски споменик (миљоказ?) евидентиран у Сремским Карловцима, узидан као сполија у једну кућу у вишем делу града, сведочио је о томе да је овуда у II веку пролазио римски пут који је повезивао Singidunum (Београд) са Mursom (Осијек). Траса пута водила је од Земуна преко Нових Бановаца, Сурдука, Сланкамена, Чортановаца, Карловаца, Петроварадина, Каменице, Баноштора и Сусека, до Осијека (Mirковић 2006: 138; Бунарџић 2006: 43-45). Главни римски пут поред Дунава код Карловаца повезивао је још један важан пут који је био трасиран преко Банстола, Велике Ремете, Нерадина ка Сирмијуму на Сави (Константиновић 1882: 45).

У античким изворима нема података о постојању већег и значајнијег утврђења на месту данашњих Сремских Карловаца. Мање утврђење, које се налазило у склопу Дунавског лимеса, откривено је на самој граници карловачког атара – у Чортановцима,⁶ у Михаљевачкој шуми, на локалитету „Просјанице“⁷(Табла II). Истражени су остаци кружне куле на југоисточном углу утврђења, као и делови бедема који се пружају ка северу и западу (Манојловић 1961: 100-101, T. X; Манојловић 1962(1): 187-189, T. XXI; Манојловић 1962(2):123-125). На основу налаза римског

⁴ Потес Везирац данас припада К.О. Петроварадин и граничи се са атаром Сремских Карловаца, коме је некада припадао.

⁵ Материјал потиче са непознатог налазишта у карловачком атару и чува се у оквиру археолошке збирке Музеја Славоније Осијеку.

⁶ Археолози Музеја града Новог Сада су евидентирали локалитет и предузели сондажно ископавање 1956. а систематска истраживања 1961. и 1962. године обавили су археолози Војвођанског музеја - Шандор Нађ и Мирјана Манојловић.

⁷ Локалитет је заштићено културно добро (1961) и археолошко налазиште од великог значаја (1991).

новца, опека са жигом и фибула утврђење је датовано у IV век. Антички назив утврђења није познат, а његов већи део је услед клизања терена обрушен у Дунав.⁸

У центру Сремских Карловаца, високо изнад зграде Магистрата, на ободу Старог брега (тзв. Стакленог брега)⁹, у више наврата су, приликом одрона земље, откривене римске гробнице зидане опекама на две воде.¹⁰ Биле су лоциране уз зидине средњовековне тврђаве Каром, за коју се мислило да су остаци римске „вароши“ или стражарнице – *spesule* (Okrugić 1857: 224-225; Константиновић 1882: 11; Петровић 1952: 164). С тим у вези је и податак да се улица на том простору у XVIII и XIX веку звала Римска улица (Петровић 1952: 165). Предмети из обрушених римских гробница крчази, лампе, балзамарији и фибула, датовани су у период од I до IV века (Брукнер 1981: T.91/141, T.144/131, T.14/136; Савић 2012: 48-53). У центру града, у атријуму Магистрата, такође је откривен и истражен један делимично девастиран скелетни гроб из римског доба; на основу прилога – наруквице, датован је у IV век (Гачић 2007: 46).

Остаци римске архитектуре (вероватно економије типа *villa rustica*) констатовани су у центру града и у карловачким пољима; у грађевинском шуту на потесу Раша¹¹ пронађена је једна римска фибула која је коришћена од II до IV века, а на потесу Курјаковац је, поред остатака виле, евидентиран керамички материјал из IV века (Бунарџић 2006: 45; Савић 2012: 48). У карловачком атару прикупљани су случајни налази из римског доба, међу којима су бројни примерци римског новца, са најзаступљенијим монетама императора из IV века: Лицинија I, Валентинијана, Констанција, Константина Великог. Поред тих налаза, евидентирана је опека са ознаком FIVFF (*Legia IV Flavia*) (Петровић 1952: 164).

Из времена Велике сеобе народа на простору Карловачке општине пронађени су трагови Гепида – на локалитету Ровине, где је случајно откривена богато украшена позлаћена сребрна фибула која се данас чува у Археолошком музеју у Загребу. Према наводима из литературе, фибула потиче

⁸ Најновију расправу на ту тему види: Бунарџић, Р. 2006, Ка убикацији *Acimincuma*, Годишњак Музеја града Новог Сада 1/2005: 37-57.

⁹ Назив је адекватан јер се профил лесне падине Старог брега обрушавао још од краја XIX века.

¹⁰ Остаци таквих гробница налажени су и у околини града – у карловачким потесима Матеј, Реметица и Кривац.

¹¹ Приликом рекогносцирања које је 1983. године обавио Радован Бунарџић, археолог Музеја Града Новог Сада.

из некрополе коју је 1902. године открио у свом винограду карловачки апотекар Стеван Штрасер (Brunšmid 1905: 217-218, сл. 35).

Историјска дешавања током средњег века, од времена дуге аварске доминације и живота словенских племена у оквиру Другог Каганата (VIII век), те ширења хришћанства током IX века, не могу се археолошки пратити на простору Сремских Карловаца. Постоји само неколико случајних гробних налаза – глинених посуда које се могу оквирно датовати у период IX-X века.

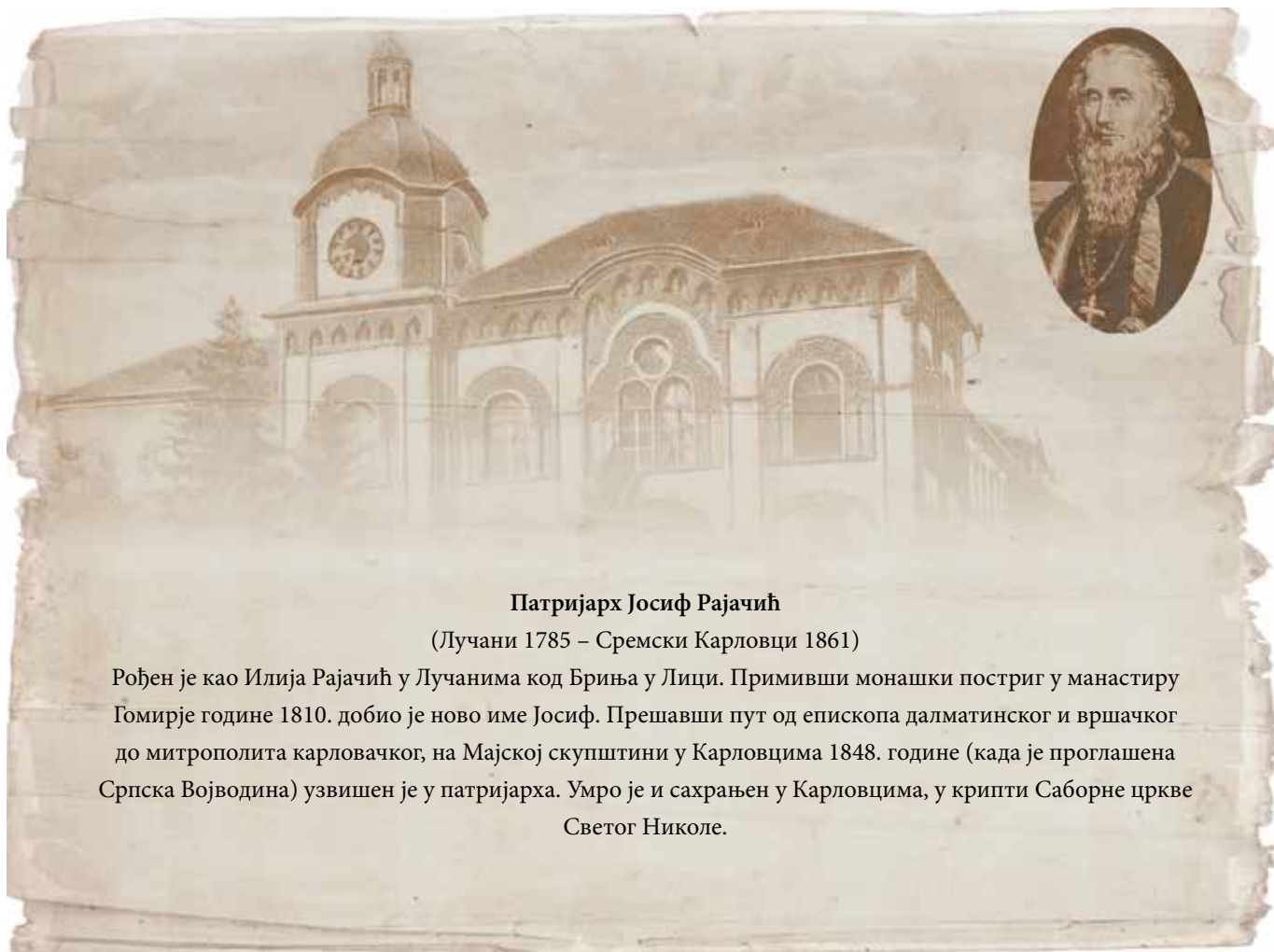
Приликом заштитних археолошких истраживања на Тргу Бранка Радичевића, испред Римокатоличке цркве Пресветог Тројства (из XVIII века), откривени су остаци зидова који припадају тробродној базилици¹² типа „обнове византијске базилике“ зиданих у Срему после 1000. године, након досељавања и христијанизације Мађара. Базилика је лежала на темељима старијег објекта из касноантичког периода, могуће *ville rustice* (Петровић и др. 1996: 72).

Изнад зграде Магистрата, на већ поменутој локацији Стаклени брег, археолошка истраживања која су обављена у два наврата потврдила су постојање средњовековног каштела (*castellum, castrum*) Каром, који се под тим именом први пут спомиње у писаним историјским изворима 1308. године. То име потиче од племићког предикта Де Карон, тадашњих господара града. Од 1465. године припадао је породици Моровић која је током XIV и XV века у својим рукама држала југоисточни део Сремске жупаније. Када се угасила породица Моровић, град је 1477. године, даровником краља Матије Корвина, добио палатин Стеван Батори. У рукама породице Батори остао је све до септембра 1521. године, када га је војска турског султана Сулејмана, попут осталих сремских градова, разрушила и попалила (Костић 1924: 82-88; Шмит 1939: 306). Каштел више никада није обнављан, а о његовим рушевинама сведоче многи путописци из XVI века. Међу првима који су, поред старог имена Каром, помињали име Карловци био је Антун Вранчић, историчар, археолог и песник; он је у два наврата био у дипломатској мисији бечког двора код турског султана – 1553. и 1557. године (Matković 1884: 17).

---

¹² Откривен је део северног зида базилике и остаци фијале-водице осмоугаоне основе (која се налазила у оквиру базилике на западном делу).

Током непуна два века турске владавине Карловци су досељавањем становништва обновљени и постали насеље са већинским српским живљем, о чему сведоче подаци из турских дефтера (Сечански 1978: 12). Крај турске владавине у Карловцима означава 1688. година када је насеље разрушено и спаљено приликом повлачења Турака. Након потписивања Карловачког мира 1699. године Карловци прелазе у руке бечког двора.

Патријарх Јосиф Рајачић

(Лучани 1785 – Сремски Карловци 1861)

Рођен је као Илија Рајачић у Лучанима код Бриња у Лици. Примивши монашки постриг у манастиру Гомирје године 1810. добио је ново име Јосиф. Прешавши пут од епископа далматинског и вршачког до митрополита карловачког, на Мајској скупштини у Карловцима 1848. године (када је проглашена Српска Војводина) узвишен је у патријарха. Умро је и сахрањен у Карловцима, у крипти Саборне цркве Светог Николе.

НУМИЗМАТИЧКА И АРХЕОЛОШКА ЗБИРКА КАРЛОВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Прва интересовања за археологију и прикупљање старина у Карловцима потичу из средине XIX века. Било је то време када је од патријарха Јосифа Рајачића потекла и прва идеја о оснивању музеја. Мада до њене реализације није дошло, као врховни патрон Карловачке гимназије, у којој је и сам завршио четири разреда (1802-1806), патријарх Рајачић је, свакако, утицао на то да се отпочне са прикупљањем старина и формирањем нумизматичке, а потом и археолошке збирке. У недостатку одговарајућих уџбеника историје и учила за практичну наставу Велика православна гимназија карловачка почела је да прикупља старине, најпре нумизмате, а затим и археолошке предмете како би професори ученицима на прихватљив и лак начин објаснили и приближили прошлост (Бунарџић 1998: 130-134).

Бројно стање нумизматичке, а потом и археолошке збирке публиковано је у гимназијским годишњим програмима-извештајима, почев од 1855. године.¹³ Према првом извештају који потписује Михаило Ристић, професор историје и географије, нумизматичка збирка је бројала 89 примерака старог новца, од којих је 78 поклонιο један ученик шестог разреда; међу њима је и римски новац (I-IV век) из времена Домицијана, Трајана, Пробуса, Лицинија, Грацијана, Константина Великог (Трећий программъ 1855: 45-46).

Године 1863. збирка је увећана за 101 примерак старог новца који је Гимназији завештао патријарх Јосиф Рајачић – 11 златних примерака (новац краља Ладислава из 1523, цара Леополда I из 1677, цара Карла VI из 1730, папе Бенедикта XIV из 1756 и др.); 40 сребрних и 50 бакарних примерака (међу којима су и новци римских царева Хадријана, Диоклецијана, Констанција I, Валентинијана I) (Программъ 1863: 42-43).

---

¹³ Први програм Велике православне гимназије карловачке штампан је 1853. године али у њему као и у наредна два броја нема податка о *теченију* нумизматичке збирке. Такође, нема ни у програму за 1872. годину.

У извештајима из наредних година ређају се имена дародаваца и ученика који су доносили стари новац и медаље пронађене у својим местима. Сваки се комад поименце описује, датује и објашњава колико је очуван. Међу приложницима збирке помиње се и Герман Анђелић, епископ бачки, потоњи патријарх српски и врховни патрон Карловачке гимназије (Програм 1875: 35). Путем откупа, 1882. године, приложио је збирци 26 комада сребрног новца мађарског краља Жигмунда (1387-1437) из различитих ковница, као и два масивна сребрна прстена који су били похрањени у једној посуди пронађеној приликом орања у пољу Корушца, између Баноштора и Сусека (Програм 1882: 48-48).

У Програму за школску 1879/80. годину др Милан Димитријевић, професор историје и географије, поред тумачења поклоњених нумизмата, отпочиње са објављивањем археолошке збирке, дајући имена дародавца и кратка објашњења о налазима (Програм 1880: 48-54). Тако се, на пример, године 1885. бележи поклон др Димитрија Марковића старијег из Темишвара, који је, поред старог новца нађеног у Виминацијуму, Гимназији послао *један леп комад старог римског кипотворства, један део руке од тврда бела камена. Слика, којој је та рука припадала, била је по његовом казивању велика, лежала је разбијена на комаде, које су људи у своје зграде узидали, а цела мисли да је представљала богињу заштитницу реченог града* (Програм 1885: 58).

Постојећа збирка проширује се 1897. године „купом“ (куповином) читаве једне колекције у којој је било 5 ком. златних новца (римских и уг.), сребрних 427 (егип., грчких, келтских, римских, илирских, српских, угарских и турских), бакарних и бронзаних 698 – свега 1125 лепих, чистих, а неодређених и неочишћених 1530; осим тога споменица, старих прстенова, печата, разних ствари камених и металних из преисторичног и класичног доба. Уз ову збирку ишла је и мала библиотека стручних дела (Извештај 1897: 67).

Од школске 1899/1900. извештаје о стању нумизматичке збирке потписује Милан Недељковић, професор и „чувар нумизматичке збирке“ (Извештај 1900: 70-76). Он је стручно преуредио збирку – по државама и владарима. Део своје археолошке збирке сакупљене у Карловцима и непосредној околини поклатио је Гимназији.

Током Првог светског рата све гимназијске збирке су претрпеле велику штету. Приликом подржављења Карловачке гимназије 1921. године извршено је инвентарисање научних збирки, међу којима су биле праисторијска збирка (37 предмета из неолита, већином фрагмената оруђа и посуђа нађених у карловачкој околини; 15 предмета из металног доба, 20 предмета из римског доба; већи број костију праисторијских животиња из карловачке околине) и нумизматичка збирка (15 комада златног новца из доба средњовековне српске државе, око 5.000 комада сребрног и 10.000 комада бакарног новца, те 15 комада колајни из римског и новог доба) (Петровић 1951: 280). Нумизматичка збирка била је смештена у осам сандука са стакленим поклопцем и ситним преградама које су биле пресвучене зеленом чојом.

Стање ових збирки није се битније мењало до почетка Другог светског рата, али је током и након рата њихова судбина само делимично позната. Наиме, приликом одношења уметнина из фрушкогорских православних светиња,¹⁴ септембра 1941. године су, поред разних драгоцености из Сремских Карловаца у Загреб однете и гимназијске збирке, а међу њима и нумизматичка. Збирку је, у запечаћеном лименом сандуку (поред празног нумизматичког ормарића у ком се она пре налазила)¹⁵ преузео др Мирко Шепер, тада кустос Археолошког музеја у Загребу, где се и налазила током рата (Давидов 1986: 112-113).

Након ослобођења 1948. године, а посредством др Радослава Грујића, остаци нумизматичке збирке су, у једној металној кофи, враћени из Загреба Старатељству гимназијских фондова. Нема помена нити трагова „малој збирчици римског новца, накита, колајни и средњовековних мађарских новаца, која је сакупљена у Новим Бановцима, старој римској Бургени“¹⁶ (око 700 комада) коју је Гимназији поклатио професор Коста Петровић, родом из Нових Бановаца (Бунарџић 1998: 132).

---

¹⁴ Уметнине су биле смештене у Музеј за умјетност и обрт у Загребу, где су захваљујући ангажовању тадашњег управника Владимира Ткалчића сачувани од уништења током ратних година, о чему сведочи исказ др Виктора Новака, универзитетског професора, дат на саслушању у Београду 30.12. 1946. године.

¹⁵ Даља судбина описаног нумизматичког ормарића мало је позната. Враћен је након рата у Сремске Карловце али му се после губи траг, мада је према тврдњи очевидаца виђен 90-их година XX века у кући Илије Илића, карловачког колекционара (био и председник Савета Месног музеја у Карловцима), а након тога је доспео у приватно власништво.

¹⁶ Допис Косте Петровића упућен управи Археолошког музеја у Загребу (АСАНУК-архива гимназијских фондова бр.46 од 27. новембра 1947).

Старатељство гимназијских фондова је враћену нумизматичку збирку поклонило карловачком Месном музеју. Након што је неколико килограма металног, понајвише бакарног новца приспело у Музеј, формирана је нумизматичка збирка којом је руководио Коста Петровић. Како он није био стручњак за ту област, на њеном уређењу кратко је сарађивао професор Сергије Јовановић. Значајни примерци старог римског новца били су изложени у витрини у фоајеу Музеја, као и новац који је био у оптицају у Карловцима од 1800 године. О бројном стању музејске нумизматичке збирке сведоче и годишњи извештаји о раду Музеја које је тадашњи управник Коста Петровић редовно давао до 1957. године, када је комисија за преглед утврдила да је највећи део збирке „безвредан“. Као таква она је потом угашена.¹⁷

ПРЕДМЕТИ ИЗ АРХЕОЛОШКЕ ЗБИРКЕ КАРЛОВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ КОЈИ СУ БИЛИ У ПРИВАТНОМ ВЛАСНИШТВУ

¹⁷ У археолошкој збирци карловачког музеја данас нема поменутих нумизмата. Из доступне документације није могуће сазнати шта се даље дешавало са нумизматичком збирком, мада постоје назнаке да је њен део доспео у приватно власништво. Нажалост без могућности провере остаје нам само да доносимо претпоставке.

Судбина археолошке збирке Карловачке гимназије још је мање позната јер се током Другог светског рата изгубио сваки траг о њеном значајнијем делу. Коста Петровић је несталу збирку пријавио као ратну штету.¹⁸ Пратећи извештаје и записнике састављене пред Земаљском комисијом за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Загребу 1945/46. године може се претпоставити да је приликом преузимања нумизматичке збирке из Карловачке гимназије однет и најрепрезентативнији део археолошке збирке (Давидов 1986: 110-124). На то упућује исказ Виктора Хофилера¹⁹ у којем се наводи да је део поменуте збирке могао доспети у Осијек, у тадашњи музеј Културбунда (Бунарџић 1998: 133). Према нашим сазнањима, данас Музеј Славоније у Осијеку нема евидентираних предмета из археолошке збирке Карловачке гимназије.²⁰

Околности везане за археолошку збирку Карловачке гимназије у послератном периоду нису сасвим познате. Мањи део збирке је као поклон Старатељства карловачке гимназије приспео у карловачки Месни музеј, приликом оснивања 1947. године. Данас се чува у оквиру археолошке збирке Музеја града Новог Сада и његове депандансе Завичајне збирке у Сремским Карловцима.

Није познато на који начин је део археолошке збирке Карловачке гимназије доспео у приватно власништво.²¹

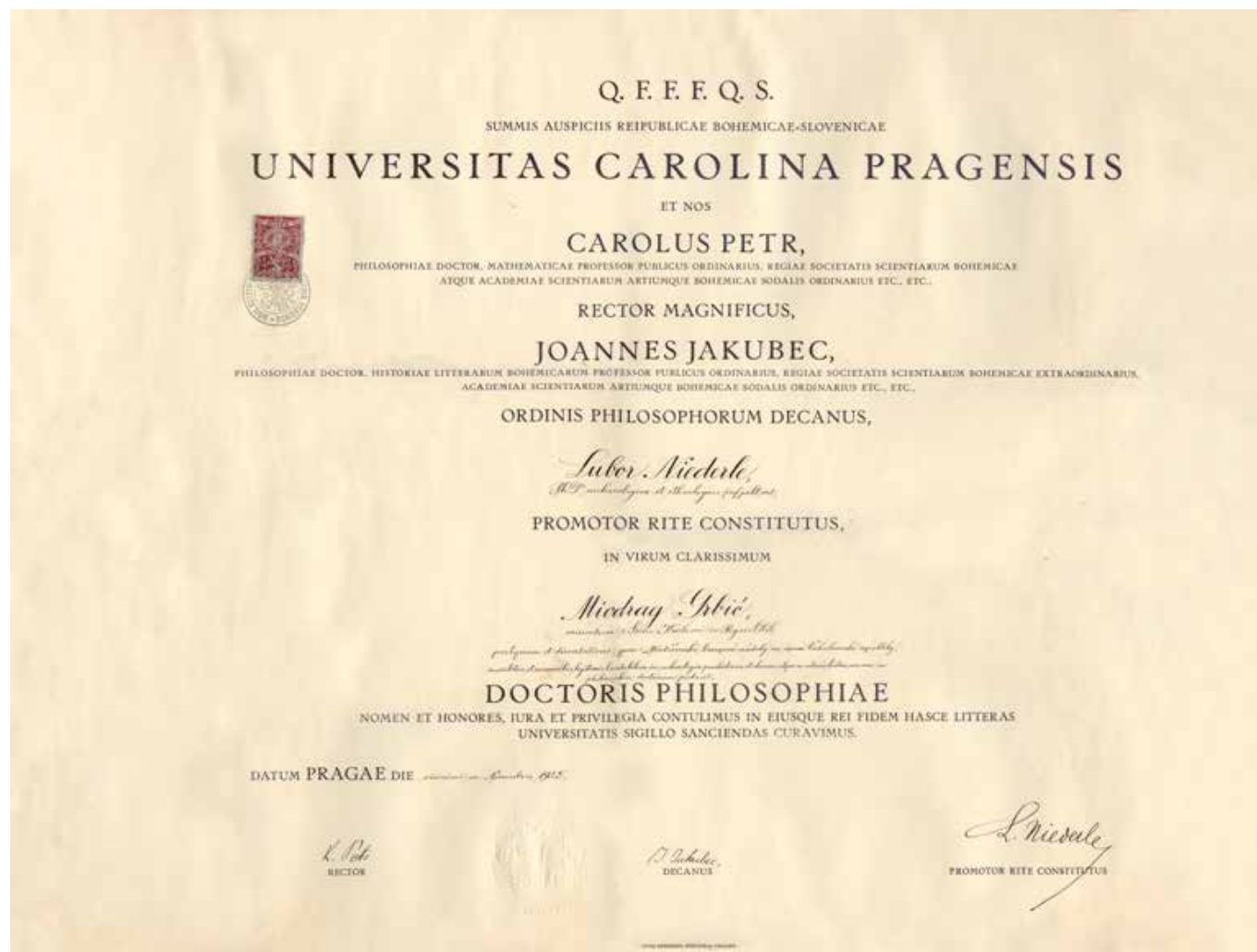
---

¹⁸ Допис бр. 57 од 21.децембра 1945. (АСАНУК – фонд Старатељства гимназијских фондова).

¹⁹ Као управник Археолошког музеја у Загребу, Виктор Хофилер је свој исказ дао на саслушању у Загребу 17.05.1946. године.

²⁰ Подаци добијени од археолога Музеја Славоније у Осијеку.

²¹ У Музеј Војводине путем откупа приспео је део археолошке збирке Карловачке гимназије који је био у власништву судије Милана Глумца из Новог Сада.

ДОКТОРСКА ДИПЛОМА МИОДРАГА ГРБИЋА, ЈЕДНОГ ОД ПРВИХ ШКОЛОВАНИХ СРПСКИХ АРХЕОЛОГА

ОСНИВАЊЕ И ИСТОРИЈАТ МУЗЕЈА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

На основу архивске грађе утврђено је да се прва идеја о оснивању музеја у Карловцима јавила половином XIX века. На епископској конференцији одржаној у Бечу 1851. године патријарх Јосиф Рајачић је покренуо иницијативу за оснивање „Србског свеучилишта у Карловцима“ а с тим у вези и музеја. Наиме, проглас за прикупљање новчаних прилога и елаборат о оснивању медицинског, правног, богословског и филозофског факултета, у оквиру којих и библиотеке и „музеум-а“, патријарху је израдио његов синовац Александар Рајачић 1854. године (Балубцић 1931: 78; Петров 1970: 132; Сечански 1978: 49). Нажалост, проглас није објављен јер државна власт није одобрила ову иницијативу те није ни дошло до њене реализације.

У другом покушају оснивања музеја у Карловцима, који је уследио у другој половини XIX века, није се много више постигло. Тадашњи Саборски одбор је 1870. године, преко свог известиоца др Стевана Павловића, поднео предлог Српском народном сабору да се у Карловцима, као седишту Митрополије и Патријаршије, оснује *Српска народна музеа*, где ће се *прибирати и хранити стари новци, слике, оружје, кипови (статуете), бакрорези, нацртаји, посуђе, старе књиге, рукописи итд.* Овај предлог није стављен на дневни ред саборске седнице, тако да није ни узет у разматрање (Петров 1970: 132-133; Сечански 1978: 50). Након избора за архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског (1890) Георгије Бранковић је покушао да у Карловцима оснује црквени музеј, али су његова настојања остала безуспешна (Бунарџић 1998:131-132).

Услед недостатка изворне грађе не можемо говорити да ли је у првим деценијама XX века било иницијативе за оснивање карловачког музеја. Током међуратног периода, тачније 1926. године, Станоје Станојевић је у Летопису Матице српске објавио чланак „Војвођански Музеј“ у коме се

заложио за оснивање музеја са седиштем у Сремским Карловцима или Новом Саду. У њему би се чували сви споменици наше прошлости, нарочито стари рукописи и србуље, а који се налазе по црквама и манастирима, те би тако прикупљени били доступни научној обради (Станојевић 1926: 133). Нажалост, ни ова идеја није спроведена у дело.

Тек након Другог светског рата је основан музеј у Сремским Карловцима, у складу са наредбом о успостављању музејске мреже широм земље, коју је 2. новембра 1946. расписало Повереништво за просвету и културу ГИОНСАПВ²², где је као референт за музеје, старине, архиве и библиотеке радио Карловчанин др Миодраг Грбић, археолог који је заслужан за оснивање многих музеја у Војводини (Гачић 2005: 15). На иницијативу Косте Петровића, пензионисаног професора Карловачке гимназије, Културно-просветни савет у Сремским Карловцима донео је одлуку о оснивању музеја. Месни народни одбор је ту одлуку прихватио 24. новембра 1946. и то је датум када је званично основан *Месни музеј* у Сремским Карловцима. На конститутивном састанку, коме су присуствовали чланови Друштва пријатеља музеја и архива,²³ одлучено је да се за управника Музеја и Архива постави Коста Петровић, који је ту дужност вршио без материјалне накнаде. Музеј је устројен као комплексан, завичајан, „са задацима да обрађује историју Сремских Карловаца и Карловачке гимназије, те живот и стваралаштво песника Бранка Радичевића“ (Кумовић 2001: 206).

Почетни музејски фонд чинила је архивска грађа (коју је уступио Месни народни одбор) и део археолошке збирке Карловачке гимназије који су били смештени у четири просторије у згради Магистрата. Прва изложбена поставка која је обухватала и најстарије, палеонтолошке и археолошке налазе, приређена је поводом отварања Музеја 14. септембра 1947. године, о чему извештава Слободна Војводина (Кумовић 2001: 207). Колико је тада било интересовање за Музеј, говори податак да је за прва три месеца изложбу видело преко једанаест хиљада посетилаца.

---

²² ГИОНСАПВ – Главни извршни одбор Нови Сад Аутономне Покрајине Војводине.

²³ Друштво је окупио Коста Петровић, а бројало је око 30 чланова, међу којима су најбројније биле жене.

Коста Петровић

(Нови Бановци 1884 – Сремски Карловци 1969)

У Карловцима је завршио гимназију. Студије физике и математике свршио је у Загребу и Бечу. Радни век провео је у Карловачкој гимназији као професор природних наука – математике, физике, природописа и хемије. Мада је, због лошег здравља, пензионисан 1931, и даље се бавио научним радом, нарочито на пољу историје и археологије. Оснивач је и први управник Архива САНУ и Музеја у Сремским Карловцима.

Миодраг Грбић

(Сремски Карловци 1902 – Београд 1967)

Припада генерацији првих школованих археолога у Србији. Докторирао је на Карловом универзитету у Прагу 1925.године. Радни век провео је у Београду, као кустос Народног музеја, а потом научни саветник Археолошког института. Остварио је значајне резултате на научном, истраживачком и музеолошком пољу. Организовао је археолошка истраживања значајних праисторијских (Старчево, Плочник) и античких локалитета (Heraklea Linkestis, Bassianae, Sirmium) у Војводини, Србији и Македонији.

Како се музејски фонд знатно увећао, простор у згради Магистрата постао је недовољан за потребе Музеја. На предлог бившег карловачког ђака, академика Дејана Медаковића²⁴ који је тада радио у Музеју града Београда, одељење за културу и уметност при Министарству просвете Владе ФНРЈ донело је одлуку да се Музеј пресели у палату Илион²⁵ резиденцију баронске породице Рајачић, где се и данас налази.

Мада је одлука о премештају Музеја донета половином новембра 1947, она је спроведена тек у лето 1948. године. Наиме, Месни народни одбор је тај простор користио за депоновање жита, иако је, због архитектонског и културно-историјског значаја, палата Илион почетком 1948. године проглашена за споменик културе и стављена под заштиту државе.²⁶

У новом уређеном простору Музеј је отворен за посетиоце 3. октобра 1948. године, када су приређене тематске изложбе, међу којима и археолошка изложба под називом Неолит, бакарно, бронзано и жељезно доба (Секулић 1955: 171). У почетку су материјалне потребе Музеја подмириване од чланарина које су плаћали чланови Друштва пријатеља музеја и архива, а 1949. године Музеј је постао корисник буџета карловачког Месног народног одбора. Осим управника Косте Петровића, који је вршио улогу кустоса историјске и нумизматичке збирке као и Видосаве Тричковић Грбић,²⁷ која се старала о етнолошкој грађи, у раду Музеја учествовали су и професори карловачке гимназије – Сергеј Јовановић, који се у почетку старао о археолошкој музејској збирци, и Радован Јованчић, који је део свог радног времена проводио као музејски педагог а бавио се и етнографским радом.

---

²⁴ Писмо Дејана Медаковића упућено Комитету за културу и уметност владе ФНРЈ од 7. октобра 1947 (АСАНУК, 1947, ф varia).

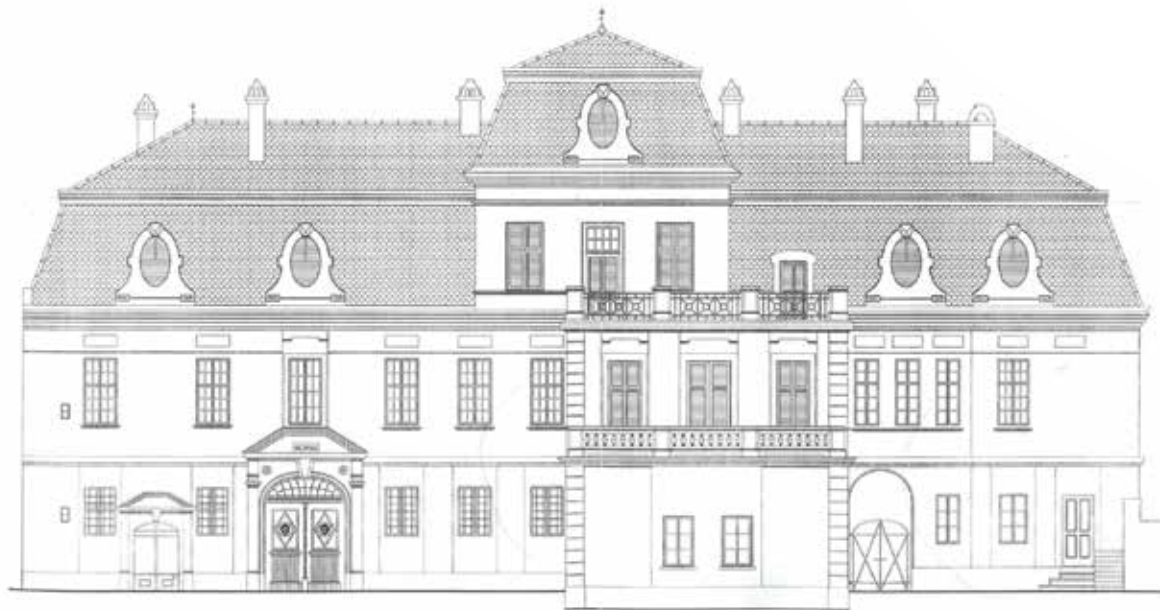
²⁵ Као један од најрепрезентативнијих објеката у Сремским Карловцима палата „Илион“ представља јединствен пример урбане стамбене палате који је очуван до данас. Првобитно грађена (око 1830.) као репрезентативна грађанска кућа са стилским карактеристикама бидермајерског класицизма, након реконструкције (изведене 1920.) добија елементе који су преузети из барокне, односно рококо епохе. Од половине XIX века била је дом породице Рајачић, а након Другог светског рата зграда је национализована.

²⁶ Проглашена за споменик културе и стављена под заштиту државе 1948. (решењем Министарства просвете владе ФНРЈ, бр. 18/48 у Београду од 5.01.48), а затим 1990. категорисана као непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију (Службени гласник СРС бр.16/90).

²⁷ Сестра др Миодрага Грбића.

Након што су Сремски Карловци добили статус града 1954. године Месни музеј мења назив у Градски музеј. Бригу о археолошкој збирци преузима Коста Петровић, а од јуна до октобра 1957. године, збирку је стручно обрадила Мирјана Манојловић, тада кустос Војвођанског музеја у Новом Саду; о археолошкој збирци се потом старају кустоси Музеја града Новог Сада – археолози Предраг Медовић и Драгутин Вилотијевић.

Новом административном поделом од 1. јануара 1963. године карловачки Месни музеј је интегрисан са Музејом града Новог Сада²⁸ као његова депанданса, када добија назив – Музеј Бранка Радичевића. Иако се у пракси и даље користио стари назив Градски музеј (до 2000. године), његово име је тада промењено у *Завичајна збирка у Сремским Карловцима*²⁹, како се и данас зове.

ПАЛАТА ИЛИОН

²⁸ Решење Народног одбора општине Нови Сад бр.4225/1-62 од 19. 02.1963. (Архива МГНС-досије бр.20).

²⁹ Данас је то музеј комплексног типа који поред археолошке обухвата уметничку, етнолошку и историјску збирку са богатим фондом преко 8.000 предмета.

АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА У САБОРНОЈ ЦРКВИ СВ. НИКОЛЕ У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА 2009.
(фото документација Покрајинског завода за заштиту споменика културе Петроварадин)

ПРЕГЛЕД АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Почетке археолошких истраживања у Сремским Карловцима бележимо крајем XIX века, када су аматерски организована прва рекогносцирања. Приликом честих излета у карловачка поља, професори и ђаци Карловачке гимназије прикупљали су и евидентирали површинске археолошке налазе и на тај начин увећавали фонд гимназијских збирки.

Археолошка истраживања на подручју Сремских Карловаца током XX века била су малобројна и углавном заштитног карактера. Мања рекогносцирања и сондажна истраживања предузимао је Музеј града Новог Сада, док је Покрајински завод за заштиту споменика културе из Петроварадина у неколико наврата, и то у оквиру заштитних археолошких радова, истраживао простор ужег центра града.

1927.

Прво археолошко истраживање у Сремским Карловцима је 1927. године предузео Историјско-уметнички музеј, како се тада звао Народни музеј у Београду. Истраживање је обавио један од првих школованих археолога др Миодраг Грбић, тадашњи кустос Музеја. У свом родном граду, на потесу Караш и месту званом Ђубрик, Грбић је вршио мање сондажно ископавање у два маха (1927. и 1928. године). Открио је остатке неолитског насеља са полуземуницама; на основу керамичког материјала датовао је локалитет у период позног неолита, што временски одговара Винча–Плочник Д фази, односно средини V миленијума пре н. е. (Грбић 1928: 199-201, 227; Грбић 1929: 87).

1967.

Мање сондажно истраживање заштитног карактера организовао је 1967. године Музеј града Новог Сада. Руководилац ових радова био је археолог Драгутин Вилотијевић, кустос Музеја. Истраживања су обављена на ободу Стакленог брега у Улици Вука Караџића број 20, где се налазе остаци средњовековне тврђаве Каром. Том приликом откривен је део зида од ломљеног камена и опеке, везан кречним малтером. У подножју су били обрушени капител и део греде од камена пешчара. Ван зидина утврђења, уз саму ивицу брега, истражена је и једна римска гробница зидана опекама са кровом на две воде, знатно оштећена и потпуно празна (Vilotijević 1967: 47-48).

1974.

Археолози Музеја града Новог Сада обавили су 1974. године мању археолошку интервенцију у Стражиловској улици, у дворишту чији је власник Митар Јовановић. Он је, приликом копања бунара, открио скелетне гробове на дубини од 2 метра. Према казивању налазача, на лобањи једног скелета нађене су две мале наушнице и део дијадеме која се одмах распала. Чињеница да су гробови на том простору уништени сталном градњом, а гробни прилози нису очувани, онемогућава поуздану хронолошку детерминацију некрополе (ПЗЗСК, досије Е-2/В/II, бр. 7249).

1977.

Приликом контроле земљаних радова на постављању канализационих инсталација у дворишту Карловачке гимназије 1977. године, др Олга Брукнер, археолог Покрајинског завода за заштиту споменика културе, констатовала је остатке подрумских просторија, који су вероватно припадали старој згради Гимназије, срушеној 1890. године, како би на том месту била сазидана данашња зграда 1891. године (ПЗЗСК, досије Е-2/В/II, бр. 6588).

1978.

Поводом открића и девастирања скелетних гробова на позајмишту иловаче за карловачку Циглану „Стражилово“, а у близини три висока хумкаста узвишења, звана Три бабина гуза, археолози Музеја града Новог Сада су, обилазећи локалитет, забележили остатке уништених скелета. Према тврдњи тадашњих очевидаца, реч је о више од десетак гробова укупаних у лес, са покојницима који су били оријентисани у правцу југ-север (са главом на југу). У једном од гробова биле су сахрањене две одрасле индивидуе. О гробним прилозима нема података. тако да се не може поуздано хронолошки одредити (начин сахрањивања упућује на сарматске гробове) (архива МГНС, извештај од 27. 1. 1978.).

1984.

Покрајински завод за заштиту споменика културе предузео је 1984. године мање заштитно археолошко истраживање на Тргу Бранка Радичевића, поред садашње Римокатоличке цркве Пресветог Тројства. Откривени су остаци зидова средњовековног сакралног објекта, испод кога су се налазили темељи старије грађевине из касноантичког периода (*villa rustica!*) која би могла да се датије у IV век (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 15965).

Исте године су, приликом изградње склоништа у тадашњој згради С. О. Сремски Карловци, мање заштитно истраживање обавили археолози Драгутин Вилотијевић и Радован Бунарџић из Музеја града Новог Сада у сарадњи са Владимиром Станчићем, археологом Покрајинског завода. Откривени су остаци зидова средњовековне грађевине и два плитко укопана скелетна гроба. Том приликом су на ископу помоћног излаза склоништа (према порти Саборне цркве) нађени фрагменти бронзане бисте патријарха Георгија Бранковића која је била уништена током Другог светског рата (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 264).

1985.

У порти Горње цркве Ваведења Богородице су током 1985. године вршена мања археолошка ископавања, које је предузео Покрајински завод за заштиту споменика културе – са археологом Владимиром Станчићем. Осим остатака темеља старијег објекта зиданог од камена (на којима лежи данашња црква) констатован је поремећен културни слој са измешаним керамичким материјалом из периода неолита (VI и V миленијум пре н. е.), касног средњег века (XV-XVI век) и историјског периода (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 19300).

1989.

Након 62 године од првих истраживања Музеј града Новог Сада је предузео мање сондажно ископавање на локалитету Караш. Радове су извели археолози Драгутин Вилотијевић, руководилац и Ђорђе Гачић. На месту званом Лака стаза истражене су три сонде, укупне површине од 54м². Откривени су остаци стамбених објеката (поднице пећи, масивни комади кућног лепа), затим керамички, коштани и камени материјал. Пронађени артефакти омогућили су културну и хронолошку детерминацију локалитета у млађу фазу винчанске културне групе, односно средину V миленијума пре н. е. (Гачић 1990: 73-76).

1993.

Приликом радова на изградњи трасе гасовода у центру Сремских Карловаца, стручњаци Покрајинског завода за заштиту споменика културе и Музеја града Новог Сада, обавили су заштитно истраживање на Тргу Бранка Радичевића, испред Римокатоличке цркве Пресветог Тројства. Откривени су остаци зидова раније евидентираног сакралног објекта (1984) – тробродне базилике типа „обнове византијске базилике“, грађене у Срему после 1000. године, а која је лежала на темељима старијег објекта из касноантичког периода, што одговара IV веку (Петровић 1996: 71-80).

1997.

Током 1997. године Покрајински завод за заштиту споменика културе предузимао је заштитна археолошка истраживања на више локација у Сремским Карловцима.

У Улици Соње Маринковић (испред броја 1) приликом земљаних радова на ископу рова за гасне инсталације стручњаци Завода, под руководством археолога Љиљане Тадин, обавили су мању археолошку интервенцију. Том приликом откривен је и истражен један делимично девастиран скелетни гроб. На основу покретног материјала – уломака грнчарије која припада старчевачкој културној групи налаз је датован у VI миленијум пре н. е. (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 12134/1-4).

У непосредној близини, у Поштанској улици, испред броја 1, приликом контроле земљаних радова евидентирани су остаци стамбеног објекта – куће са уломцима керамике која припада старчевачкој културној групи (VI миленијум пре н. е.).

На месту средњовековне тврђаве Каром, данас у Улици Вука Караџића бр. 20, приликом градње канализационих инсталација, обављена су археолошка истраживања под руководством Драгана Анђелића. Сprovedена су на непосредно угроженим деловима локалитета и била су строго условљена уским канализационим рововима. Откривен је део северозападног бедема, на основу којег је било могуће реконструисати правац пружања бедема средњовековне тврђаве Каром (у дужини од 36м). У рововима ван бедема констатовани су културни слојеви из праисторије – неолита и енеолита (V и IV миленијум пре н. е.) и касног средњег века (XV-XVI век) (Гачић 2003: 353-362). Приликом археолошких истраживања документован је и тунел из XVIII века који је грађевинским радовима делимично девастиран. Кроз тунел су пролазиле водоводне цеви које су од извора на брду Черат напајале водом чесму Четири лава у центру Сремских Карловаца.

1999.

Током грађевинских радова на реконструкцији Горње цркве Ваведења Богородице у Сремским Карловцима археолог Покрајинског завода Драган Анђелић је пратио грађевинске радове и обавио мање сондирање. Културни слој је био поремећен са измешаним керамичким материјалом из праисторије – неолита и енеолита (V и IV миленијум пре н. е.) и касног средњег века (XV-XVI век) (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 13581).

2005.

Приликом велике реконструкције зграде Магистрата у Сремским Карловцима 2005. године, у атријуму је откривен делимично девастиран гроб, што је иницирало заштитно истраживање које је предузео Музеј града Новог Сада, под руководством археолога Дивне Гачић. Истражен је гроб из римског периода; на основу гробног прилога – нарукнице, датован је у IV век. На осталом истраженом простору (површине 35м²) констатована су три културна слоја – праисторијски (неолит, енеолит, V и IV миленијум пре н. е.), касноантички (IV век) и касносредњовековни (XV-XVI век) али без јасно издиференциране стратиграфије (Гачић 2007: 45-55; Крунић 2007: 56-60).

2006.

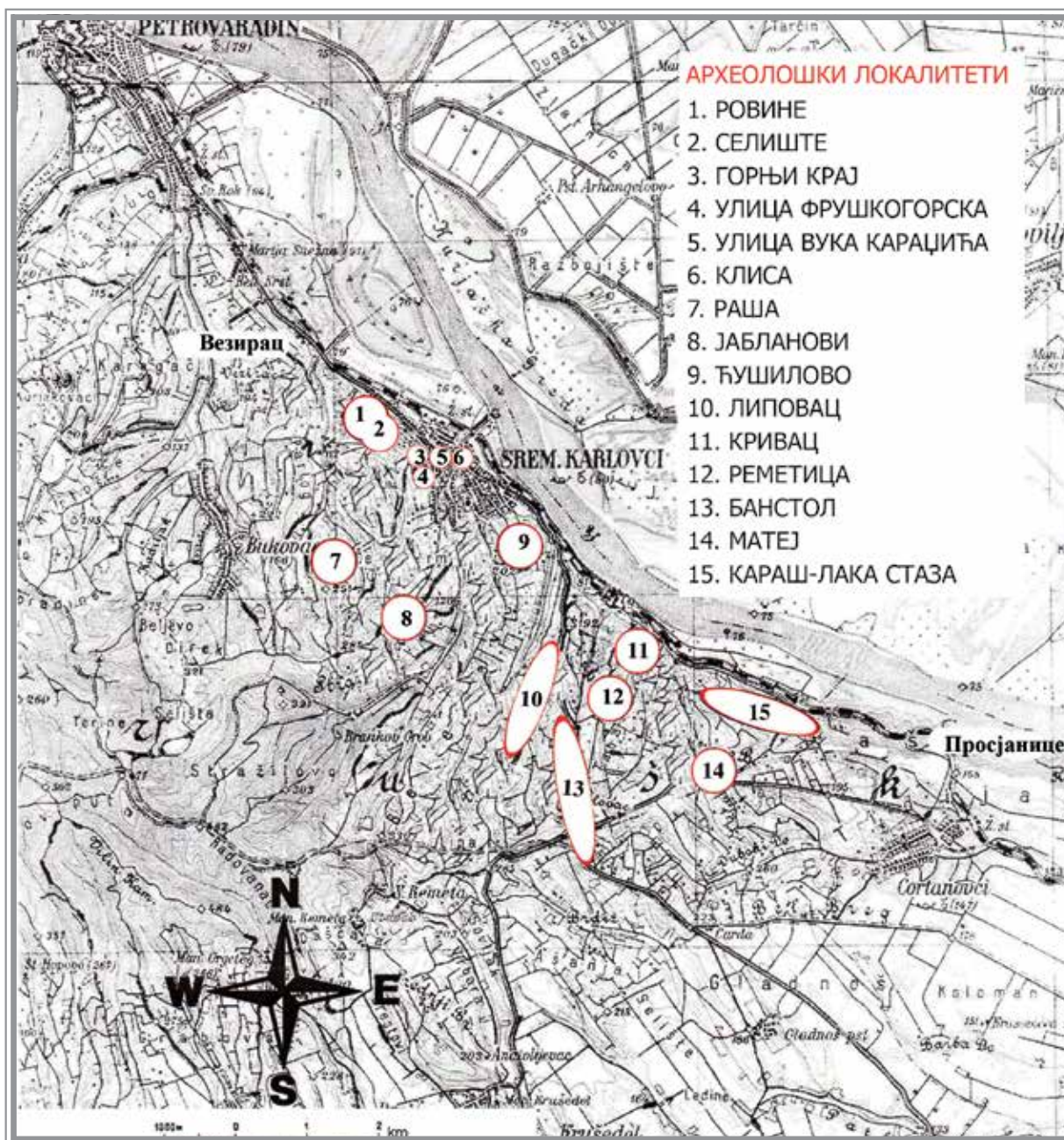
У оквиру велике реконструкције Саборне цркве Светог Николе у центру Сремских Карловаца, а приликом радова на инсталацији подног грејања, вршена су археолошка истраживања саме унутрашњости цркве. Евидентиране су и документоване крипте³⁰ где почивају земни остаци важних личности из историје Сремских Карловаца XVIII и XIX века. То су карловачки митрополити и патријарси – Павле Ненадовић, Стефан Стратимировић, Јосиф Рајачић, Самуило Маширевић и Герман Анђелић (ПЗЗСК, досије Е-2/В, бр. 16142).

---

³⁰ Крипте нису отворане, документован је само спољашњи изглед.

АРХЕОЛОШКА ТОПОГРАФИЈА СРЕМСКИХ КАРЛОВАЦА

Катастарска општина Сремски Карловци географски припада Срему и налази се у североисточном делу Фрушке горе, уз десну обалу Дунава (Табела III). Заузима површину од 5.054км² и има облик неправилног четвороугла – са најкраћом страном на северу у Заношу, на граници са петроварадинским атаром. Најдужа страна затвара карловачки атар са југа; Дунав је на североистоку, а на западу потес Раша и Стражиловачка шума.

Са гребена Фрушке горе се паралелно пружају сви брегови, од југа према северу и растављени су дубоким долинама са терасама које су састављене од леса и песка. Сем инундационог терена поред Дунава, који је покривен муљем и песком, сав остали део сремскокарловачког атара покривен је лесним еолским наносом где се наслаге леса пењу све до Краљевог брега (на коту од 245м) и Добриловца (са котом од 271м). Горњи слој леса је хумусни слој; најтањи је у јужном делу карловачког атара.

Када је почетком алувијалног доба променио ток и пробио себи корито у лесу код Сланкамена, Дунав се све више почео приближавати карловачком атару, подривајући његову десну страну, услед чега су се карловачки брегови рушили, а дунавски таласи односили одроњено земљиште. При одрону лесних брегова често се наилазило на окамењене остатке различитих праисторијских сисара и разноврстан археолошки материјал.

На простору катастарске општине Сремски Карловци до сада је евидентирано 15 археолошких локалитета. У овом Каталогу су појединачни предмети са непознатих налазишта у Карловцима дати под редним бројем 16. Редослед локалитета приказан је просторно, идући од севера ка југу.*

* Подаци су наведени следећим редоследом: назив локалитета; епоха / култура / датовање; врста налаза и начин прикупљања / врста и година истраживања; надморска висина (над. вис.); број катастарске парцеле; координате које одређују географску ширину и дужину (x, y); опис локалитета/налаза; смештај материјала и документације; библиографија и каталог покретног археолошког материјала.

1. РОВИНЕ

Вишеслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА VI миленијум пре н. е. б. АНТИКА IV век в. РАНИ СРЕДЊИ ВЕК V-VI век	а. Случајни-површински налази керамике б. римски новац в. некропола (Гепиди) случајни гробни налаз	Над. вис. 80м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр. 2180/2

Локалитет се налази на истоименом потесу, северозападно од центра Сремских Карловаца (у правцу Петроварадина), на вишим деловима брега изнад Варадинске чесме (углавном представља клизиште благо нагнуто ка северу).

а. На локалитету су евидентирани случајни површински налази керамике која припада старчевачкој културној групи (VI миленијум пре н. е.).

б. На основу податка из литературе са локалитета потичу примерци римског новца, а преко централног платоа Ровина прелазио је огранак главног римског пута који је повезивао Карловце и Каменицу (Петровић 1939: 17).

в. Богато украшена позлаћена сребрна фибула случајно је откривена на локалитету 1902. године. Према наводима из литературе, она потиче из некрополе коју је открио карловачки апотекар Стеван Штрасер приликом дубоког орања у свом винограду.³¹ Сем фибуле коју је поклонио Археолошком музеју у Загребу (где се и данас налази) у гробовима је открио неколико слабо печених лонаца без орнамента, али нема података где се налазе. Фибула је датована у време Велике сеобе народа (V-VI век) и припада Гепидима.

Локалитет је знатно девастиран пољопривредним радовима.

Смештај археолошког материјала: Археолошки музеј у Загребу (Инв.бр. S-2164)

Библиографија: Brunšmid, J. 1905. *Starine ranijega srednjega vijeka iz Hrvatske i Slavonije, VHAD* (Zagreb), VIII: 217-218; Петровић, К. 1939. О најстаријим људским насељима у сремско-карловачком атару, п.о: *Културно-привредни преглед*, Нови Сад; Kovačević, J. 1960. *Varvarska kolonizacija južnoslovenskih oblasti : arheologija i istorija varvarske kolonizacije južnoslovenskih oblasti od IV do početka VII veka*, Novi Sad: 32; Dimitrijević, D., Kovačević, J. i Vinski, Z. 1962. *Seoba naroda : arheološki nalazi jugoslovenskog Podunavlja : katalog izložbe*, Zemun: 91, T. IV/3; Мркобрад, Д. 1980. *Археолошки налази сеобе народа у Југославији*, Београд : 48, T. XXXVI/6; Menghin, W., Springer, T. And Wamers, E. (Hrsg) 1987. *Germanen, Hunnen und Awaren : Schätze der Völkerwanderungszeit*, Nürnberg.: 230/ 19, T. 22/V.19.

³¹ Јосип Бруншмид наводи да се радило о 100 гробова који су девастирани, док Коста Петровић помиње 12 гробова.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

1. Фибула

Сремски Карловци, Ровине

Рани средњи век, V-VI век

Случајни гробни налаз 1902.

Сребро, позлата, гвожђе; ливење са ровашењем; нијело

Дим: дуж. 17, 8 см.

Инв.бр. S-2164 (АМЗ)

Полукружна глава има пет лепезасто распоређених крака са уметнутим драгим камењем. Орнамент стилизоване врежице (развучене спирале) уоквирен цик-цак линијама. Издужена нога са обе стране има по 4 плочице са уметнутим драгим камењем, и завршетак у виду животињске главе (са истакнутим очима). Фибула се закопчавала гвозденом иглом која је сачувана само у траговима.

Публиковано: Brunšmid 1905: 217-218; Kovačević 1960: 32;

Dimitrijević 1962: 91, T. IV/3; Mrkobrad 1980: 47-48, T.XXXVI/6;

Menghin (Hrsg) 1987: 230/V.19).

(Фото документација Археолошког музеја у Загребу)

2. СЕЛИШТЕ (УЛИЦА ЈОВАНА ПОПОВИЋА)

ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА VI миленијум пре н. е	Случајни-површински налази керамике и остаци стамбених објеката	Над. вис. 77м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр. 703

Локалитет се простире на узвишеним деловима брега, на око 2км северозападно од центра Сремских Карловаца (уз потес Ровине). Назив је добио по истоименом потесу коме је некада припадао (под тим именом је познат и у археолошкој литератури). Данас, због ширења насеља налази се у оквиру градске зоне и припада Улици Јована Поповића.

Евидентиран је почетком XXвека када су на њиви др Ђуре Штрасера из Сремских Карловаца (данас Ул. Јована Поповића бр. 9) откривени остаци неолитских стамбених објеката – комади кућног лепа и подница пећи, као и други површински археолошки налази прикупљани током дужег периода: камене и коштане алатке (шила, игле), велики број уломака грнчарије – лонци са импресо и барботин орнаментом, коничне дубоке зделе и пехари са стопом и монохромним украсом, датовани на основу бројних аналогича у рани неолит - старчевачку културну групу (VI миленијум пре н. е.).

Према доступној документацији³² са локалита је прикупљена велика количина фрагментоване праисторијске керамике. У Завичајној збирци у Сремским Карловцима данас се чува мали број уломака уз претпоставку да су нестали током ратних година.

Локалитет је знатно девастиран пољопривредним и грађевинским радовима (ширењем насеља).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк. 20, 52-68)

Библиографија: Гарашанин, М. и Д. 1951. *Археолошка налазишта у Србији*, Београд: 88; Петровић, К. 1939. О најстаријим људским насељима у сремско-карловачком атару, п.о.: *Културно-привредни преглед*, Нови Сад: 11-16.

³² Писмо Косте Петровића упућено Главном извршном одбору АП Војводина (бр.13 од 31. маја 1947.).

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

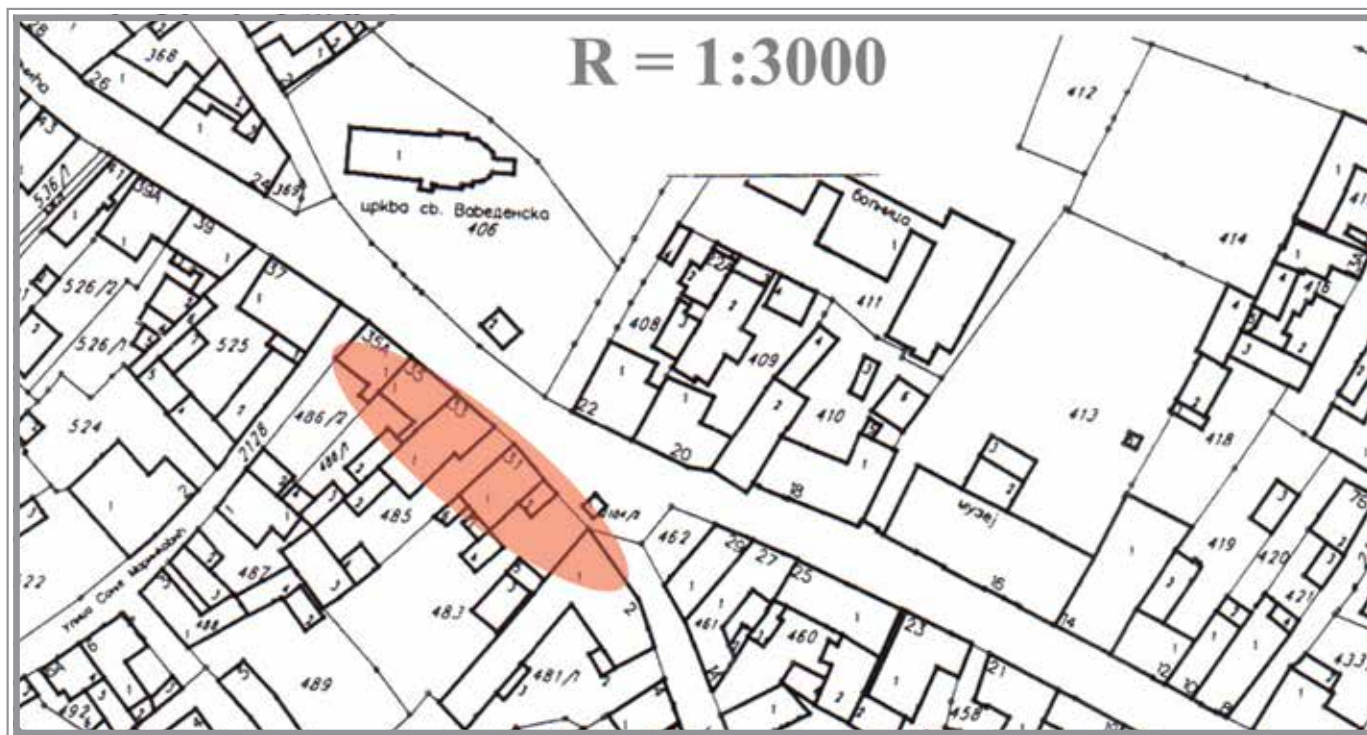
2. Тесла Сремски Карловци, Селиште Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е. Случајни, површински налаз 1947. Камен; техника глачања Дим: 4 x 6,8 x 1,2 см. Инв.бр. Аскр. 20 (33СК) Тесла трапезоидног облика, дистални крај обликован у сечицу, делимично оштећену. Проксимални крај оштећен услед употребе. Камен смеђо-црвене боје, површина фино полирана. Непубликовано.	
3. Лонац Сремски Карловци, Селиште Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е. Случајни, површински налаз Глина, печење; израда руком Дим: 9,5 x 8,4 см. Инв.бр. Аскр. 65 (33СК) Фрагмент лонца лоптасте форме, извученог кратког обода, мркоцрвене боје печења, украшен комбиновањем пластичне (барботин) и утиснуте (impresso) орнаментике. Непубликовано.	
4. Здела Сремски Карловци, Селиште Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е. Случајни, површински налаз Глина, печење; израда руком Дим: 5,6 x 10,7 см. Инв.бр. Аскр. 66 (33СК) Фрагмент коничне зделе, црвене боје печења, украшен организованим барботином. Непубликовано.	

3. ГОРЊИ КРАЈ

(1. УЛИЦА СОЊЕ МАРИНКОВИЋ; 2. ПОШТАНСКА УЛИЦА; 3. ГОРЊА ЦРКВА)

Локалитет се налази на ободу Старог брега (висока стара обала Дунава), у ширем центру града код Горње цркве Ваведена Богородице, у зони густе насељености, у улицама: Патријарха Рајачића, Соње Маринковић и Поштанској.

На основу покретног археолошког материјала откривеног на простору где се Улице Поштанска и Соње Маринковић укрштају са Улицом Патријарха Рајачића, може се оправдано претпоставити да је реч о једном већем насељу из периода раног неолита које припада старчевачкој културној групи (VI миленијум пре н. е.).

ИЗВОД ИЗ КАТАСТАРСКОГ ПЛАНА УЖЕГ ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА СРЕМСКИХ КАРЛОВАЦА СА НАЗНАЧЕНОМ ЗОНОМ РАСПРОСТИРАЊА НЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА

3/1. УЛИЦА СОЊЕ МАРИНКОВИЋ

ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА VI миленијум пре н. е.	Заштитно истраживање 1997. гроб, керамика	Над. вис. 89,79м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр. 486/2 X-7416407,15; Y-5007135,78;

Приликом земљаних радова на ископу рова за гасне инсталације у Улици Соње Маринковић (испред броја 1) откривен је скелетни гроб, већим делом уништен грађевинским радовима.³³

Заштитно истраживање које је поводом тог налаза предузето било је условљено ситуацијом на терену, односно уским интактним простором. У културном слоју, непосредно испод слоја асфалта (што је резултат ерозије тла) делимично је откривен објекат – конструкција од речних шкољки и пужева чији облик, димензије и намена, због малог простора, није било могуће установити. У објекат је био укопан већ поменути гроб, чији је скелет и раније био оштећен (приликом инсталационих радова 1946. године). Покојник је био сахрањен у згрченом положају, оријентисан ЈИ-СЗ (са главом на ЈИ). Изнад скелета, пронађен је кремени ножић и неколико уломака праисторијске керамике.

Хронолошка детерминација налаза у доба старијег неолита – старчевачка културна група (VI миленијум пре н. е.) била је могућа на основу карактеристичног материјала: фине монохромне црвено бојене и слабо печене керамике или украшене импресо и барботин орнаментом, затим камено и коштано оруђе (гачане секире и тесле, сечива, коштана игла и др).

3/2. ПОШТАНСКА УЛИЦА

У непосредној близини Улице Соње Маринковић, на око 50м југоисточно, у Поштанској улици, испред броја 1, приликом археолошке контроле земљаних радова, у профилу рова за гасне инсталације (тик испод слоја асфалта) евидентирана је подница већег стамбеног објекта – куће и ситни уломци керамике која припада старчевачкој културној групи (VI миленијум пре н.е).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Т.и. 1-78)

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр.1213/1-4)

³³ Просто је невероватно како је део гроба остао „in situ“ обзиром да је улицом ишла турска калдрма и да постоје многобројни инсталациони ровови.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

5. Здела

Сремски Карловци, Горњи крај - Ул. Соње Маринковић бр.1
Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е.
Заштитно археолошко истраживање 1997.

Глина, печење; израда руком

Дим: очувана вис. 4 см; дебљ. зида 0,4 см.

Инв.бр. Т.и. 30 (ЗЗСК)

Фрагментована мала конична здела, танких зидова, мрко-црвене боје печења; површина са обе стране превучена слојем црвене глине, углачана и оштећена. Дно недостаје.

Непубликовано.

6. Лонац

Сремски Карловци, Горњи крај - Ул. Соње Маринковић бр.1
Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е.
Заштитно археолошко истраживање 1997.

Глина, печење; израда руком

Дим: 12 x 9 см; дебљ. зида 0,8 см.

Инв.бр. Т.и. 52 (ЗЗСК)

Фрагмент веће коничне посуде мрко-црвене боје печења; површина са обе стране превучена слојем црвене глине, углачана и оштећена. По средини реципијента очувана хоризонтално постављена дршка.

Обод и дно недостају.

Непубликовано.

7. Жртвеник

Сремски Карловци, Горњи крај- Ул. Соње Маринковић бр.1
Неолит – старчевачка културна група, VI миленијум пре н.е.
Заштитно археолошко истраживање 1997.

Глина, печење; израда руком

Дим: 8 x 7,8 см.

Инв.бр. Т.и. 65 (ЗЗСК)

Фрагмент жртвеника (!) са очуваним једном стопом и делом реципијента, приближно правоугаоног облика са заобљеним угловима. На површини трагови фино углачаног премаза црвене боје.

Непубликовано.

3/3. ГОРЊА ЦРКВА

Вишеслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА VI миленијум пре н.е. ЕНЕОЛИТ КОСТОЛАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА III миленијум пре н.е. б. КАСНИ СРЕДЊИ ВЕК XV-XVI век	Заштитна истраживања 1985. и 1999. а.керамика б. остаци зидова,гробови и керамика	Над. вис. 86м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр. 2128 X-7416425,33; Y-5007195,02;

На простору Горње цркве посвећене Ваведењу Богородице (сазидане 1746. године на месту некадашњег женског манастира из XVI века) заштитна археолошка истраживања вршена су у више наврата:

- у црквеној порти, уз северни зид, мање ископавање обављено је током 1985. године. Откривени су остаци темеља старијег објекта зиданог од камена, вероватно манастира из XVI века, на којем лежи данашња црква. Констатован је поремећен културни слој са измешаним керамичким материјалом из неолита – старчевачка и винчанска културна група (VI-V миленијум пре н.е.), касног средњег века (XV-XVI век) и историјског периода.

- у оквиру велике обнове Горње цркве током 1999. године обављено је мање сондажно археолошко ископавање које је било ограничено на уске дренажне ровове око темеља цркве (сл.1). Такође, истражен је и мањи простор у унутрашњости саме цркве где су вршени радови на инсталацији подног грејања и где су откривени скелетни гробови који су залазили у темеље цркве, због чега нису у потпуности могли бити истражени (сл. 2). Констатован је поремећен културни слој са измешаним керамичким материјалом из праисторијског периода: неолита и енеолита (V и III миленијум пре н.е.), касног средњег века (XV-XVI век) и историјског периода - фрагменти крчага, пећњака, лонаца.

Приликом грађевинских радова, тачније обијањем малтера у поткуполном простору откривено је осам посуда које су биле уграђене као акустични резонатори (сл. 3), а рушењем свода у западном делу наоса откривене су још 24 такве посуде (Мијовић 1999: 87).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Т.и.1-180)

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр. 13581;19300).

Непубликовано.

ГОРЊА ЦРКВА ВАВЕДЕЊА БОГОРОДИЦЕ У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Сл. 1

Сл. 2

Сл. 3

4. ФРУШКОГОРСКА УЛИЦА

ПРАИСТОРИЈА ЕНЕОЛИТ КОСТОЛАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА III миленијум пре н. е.	Сондажно истраживање 1963. групни налаз керамике, остаци објеката	Над. вис. 87м К. О. Сремски Карловци- парцела кат. бр. 1041 X-7416575; Y-5006885;

У ширем центру Сремских Карловаца, данас Фрушкогорској улици, северозападно од Стражиловачког потока, локалитет је смештен високо на ободу Старог брега и има доминантан положај према југоистоку.

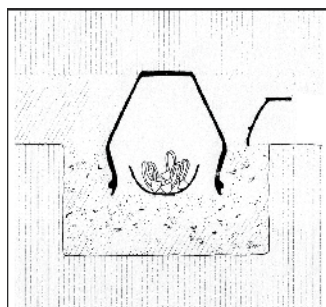
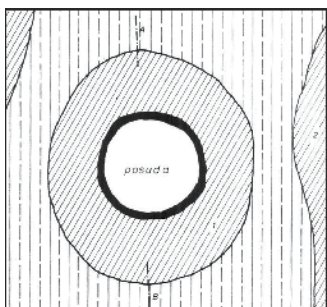
Случајни налаз глинених посуда у Фрушкогорској улици бр.3, у дворишту Катице Радојчић, иницирао је мање сондажно истраживање 1963. године. Због густе насељености истражена је мала површина (3,6 м²) на месту налаза групе керамичких посуда. Велики питос грубе израде са четири наспрамне језичасте дршке био је постављен у кружно укопану јаму отвором окренутим на доле и у њему се налазила дубока здела са шест малих коничних шоља са дугом тракастом дршком (сл. 4). Око питоса биле су концентрично постављене зделе. Испуну јаме (преч. 0,85м) чинила је растресита земља са остацима пепела, гаражи, нагореле земље, речних шкољки и фрагментима нагорелих животињских костију. На основу овако малог обима истражености, није могуће рећи да ли се јама са керамичким посудама налазила у оквиру насеља или некрополе, али свакако култног је карактера. На основу аналогија са Гомолаве и локалитета у Мађарској налаз се везује за костолачку културну групу, њену старију фазу и може се датовати у III миленијум пре н. е. (2800-2400 год. пре н. е.).

Појава закопавања керамичког посуђа као култни ритуал својствен заједницама бакарног доба у Подунављу и Панонској низији веома је ретка појава, те овај налаз из Фрушкогорске улице чини изузетно вредним када је у питању тумачење култа и религије.

Смеиштај археолошког материјала: Музеј града Новог Сада (Ап. 337-353)

Документација: ПЗЗСК, (досије: Е-2/В, бр. 3483).

Библиографија: Медовић, П. 1971. Групни налаз костолачке керамике из Сремских Карловаца, *РВМ* 20: 269-279.

Сл. 4 Приближна реконструкција налаза групе керамике из Фрушкогорске улице (Према: Медовић 1971: 274)

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

8. Питос

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис.47 см; пречник обода 41 см, дна 20 см.

Инв.бр. Ап. 352 (МГНС)

Питос издужене биконичне форме, обод равно засечен благо разгрнут, трбух наглашен. Неуједначене сиво смеђе боје печења, пригачане површине. Испод обода четири наспрамно постављене дршке, обликоване у виду три рожаста завршетка.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279. Т.III/4;VI/7.

9. Лонац

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис.17 см; пречник обода 18, 8 см, дна 9 см.

Инв.бр. Ап. 350 (МГНС)

Лонац издужене коничне форме, неуједначене сивосмеђе боје печења, углачане површине. Испод обода две наспрамно постављене кратке језичасте дршке вертикално перфориране.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279. Т.III/2;VI/8.

10. Здела

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис.15,5 см; пречник обода 25 см, дна 9 см.

Инв.бр. Ап.348 (МГНС)

Здела коничне форме, неуједначене сиво-смеђе боје печења, приг-
лачане површине. На рамену две наспрамно постављене рожасте
дршке.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279. Т.V/3;Т.VI/5.

11. Здела

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис.10,3 см; пречник обода 27,3 см, дна 8,5 см.

Инв.бр. Ап. 344 (МГНС)

Здела коничне форме са благо наглашеним вратом, добро очува-
на, неуједначене сиво смеђе боје печења, приглачане површине.
На рамену са једне стране има два брадавичаста украса. Дно благо
наглашено.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279, Т. III/6; VI/4.

12. Здела

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис.7 см; пречник обода 23 см.

Инв.бр. Ап. 345 (МГНС)

Здела коничне форме, наглашеног врата, неуједначене сиво смеђе
боје печења, углачане површине. На доњој половини конуса ор-
намент, распоређен у шира и ужа трапезоидна поља са низовима
полумесечастих и кружних убода (попут рибље крљушти). Дно
широко са кружним конкавним удубљењем на средини.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279. Т.III/3;VI/6

13. Шоља

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 8,5 см; пречник обода 9,5 см; дршка 18,5 x 3,5 см.

Инв.бр. Ап. 337 (МГНС)

Шоља купастог облика са дугом тракастом дршком, од пречишћене глине, неуједначене смеђе сиве боје печења, фино углачане површине. Дно је купасто.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279, T.IV/1; VI/2.

14. Шоља

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 6,5 см; пречник обода 7,5 см; дршка 14 x 2,5 см.

Инв.бр. Ап. 338 (МГНС)

Шоља купастог облика са дугом тракастом дршком, од пречишћене глине, неуједначене сиве боје печења, фино углачане површине. Дно је купасто.

Публиковано: Медовић 1971: 269-279, T.IV/2.

15. Шоља *

Сремски Карловци, Фрушкогорска улица бр. 3
Енеолит – костолачка културна група, III миленијум пре н. е.
Сондажно истраживање 1963.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 6 см; пречник обода 7,8 см; дршка 16 x 2,8 см.

Инв.бр. Ап. 341 (МГНС)

Конична шоља са дугом тракастом дршком, од пречишћене глине, неуједначене сиве боје печења, фино углачане површине. Дно је равно.

Публиковано: Медовић 1971: 269-27, T.IV/5.

* Постоји још три идентична примерка (МГНС - инв.бр. Ап-339, 342-343,)

5. УЛИЦА ВУКА КАРАЦИЋА

Вишеслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА VI миленијум пре н. е. ЕНЕОЛИТ КОСТОЛАЧКА КУЛТУРНА ГРУПА III миленијум пре н. е. б. РИМСКИ ПЕРИОД I– IV век в. СРЕДЊИ ВЕК XIV-XVI век	Заштитна истраживања 1967. и 1989. а. насеље-стамбени објекти керамика б. римске гробнице зидане опеком случајни гробни налази в. утврђење Каром керамика	Над. вис. 138м К. О. Сремски Карловци- парцела кат.бр. 3490; 3489; 3487. X-7416545; Y-5007017;

Локалитет заузима доминантан положај на ободу Старог брега (тзв. Стакленог брега) изнад зграде Магистрата у центру Сремских Карловаца. Налази се у Улици Вука Караџића, која неправилно кривуда на том простору. На месту броја 20 налазе се остаци средњовековне тврђаве Каром. Локалитет је вишеслојан:

а. Трагови насеља из доба старијег неолита и енеолита откривени су ван зидина утврђења Каром - културном слоју из старијег неолита припада старчевачка керамика (VI миленијум пре н.е.), а из периода бакарног доба артефакта припадају костолачкој културној групи (III миленијум пре н. е.).

б. Из времена римског царства случајни налази – балсамарији, крчази, лампа и фибула, датовани су од I до IV века н. е. Потичу из римских гробница обрушених приликом одрона брега 1890, 1919. и 1944. године. Заштитним истраживањима 1967. године откривена је једна таква потпуно празна двосливна гробница зидана опеком (сл. 5).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (инв.бр. Асрк. 245; 248-250) ; Музеј града Новог Сада (инв. бр. АА-187-188; 192; 197; 269).

Библиографија: Brukner, O. 1981. *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*. Beograd: T.91, sl.141; T.144, sl.131; T.145. sl.136; Савић, Н. 2012. Појединачни гробни налази са дела лимеса између Черевиха и Чортановаца, ГМГНС 5-6 (2009/2010): 48-49, Т. VIII/1-2, 4; Т. IX/6-8; T.IX а/6-8.

Сл. 5

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

16. Балсамаријум Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20 Римски период, I-III век Гробни налаз - приликом одрона брега 1890. год. Стакло; техника дување Дим: вис. 7 см; пречник обода 2 см, дна 2,4 см. Инв.бр. АА-197 (МГНС) Балсамаријум – бочица за балсам* од плавичастозеленог стакла, деформисаног издуженог звонастог облика, обод левкаст, дно благо конкавно. Публиковано: Савић 2012: 49, Т. IX/7.	
17. Фибула Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20 Римски период, крај III и поч. IV века н. е. Гробни налаз - приликом одрона брега 1919. год. Бронза; техника ливење Дим: 7 x 5,5 x 3 см. Инв.бр. АА-192 (МГНС) Фибула са луковицама које су фасетиране, лук је украшен уздужним жлебом са попречним зарезима. Стопа делимично оштећена. Недостају опруга и игла. Публиковано: Савић 2012: 49, Т. VIII/1.	
18. Лампа Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр.20 Римски период, III- IV век Гробни налаз - приликом одрона брега 1890. год. Глина, печење; калуп Дим: дуж.10,2 см; вис.4,3 см; пречник обода 6 см, отвора 2,3 см. Инв.бр. Аскр. 245 (ЗЗСК) Лампа крушколиког диска, издуженог кљуна, има пуну дршку и два отвора (за фитиљ и пуњење). Глина сиве боје печења, са маслинасто-зеленом глеђу на површини. Непубликовано.	

* Балсам-природна смеша биљних смола, етеричних уља и ароматичних киселина, коришћена у медицини и парфимерији.

19. Крчаг

Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20

Римски период, II век

Гробни налаз - приликом одрона брега 1890. год.

Глина, печење; витло

Дим: вис. 14 см; пречник обода 8 см, дна 6,5 см.

Инв.бр. АА-187 (МГНС)

Крчаг са једном дршком, широког полулоптастог реципијента и издуженог врата, прстенасто профилисаног обода са кљуном за изливање. Црвене боје печења са оранжсмеђим премазом на спољној површини.

Публиковано: Brukner 1981: T.145, sl.136; Савић 2012: 49, TVIII/2.

20. Здела

Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр.20

Римски период, I-II век

Гробни налаз - приликом одрона брега 1890. год.

Глина, печење; витло

Дим: вис. 11 см; пречник обода 32 см, дна 9,5 см.

Инв.бр. АА-188 (МГНС)

Здела коничне форме, наглашеног обода и прстенасте стопе. Црвено печена глина са оранжсмеђим премазом на обе површине.

Публиковано: Brukner 1981: T.91, sl.141; Савић 2012: 49, T.IX/6.

21. Крчаг

Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20

Римски период, IV век

Гробни налаз - приликом одрона брега 1919. год.

Глина, печење; витло

Дим: вис. 22 см; пречник обода 6 см, дна 7,6 см.

Инв.бр. АА-269 (МГНС)

Крчаг са једном дршком, цилиндричног реципијента и издуженог уског врата који је проширен према равном ободу. Украс на рамену у виду ужлебљене линије и зареза. Боја печења црвена, на површини маслинасто зелена глеђ, знатно оштећена.

Публиковано: Brukner 1981: T.144, sl.131; Савић 2012: 49, TVIII/4.

в. Приликом заштитних истраживања спроведених 1967. године унутар средњовековног утврђења Карома откривен је један мањи део зида од ломљеног камена, опеке и кречног малтера, ширине око 2м. Један капител од пешчара (сл. 6), пронађен у подножју брега, дислоциран, указује на постојање неког сакралног објекта у оквиру утврђења, али његово датовање за сада није могуће. Унутар бедема утврђења није било покретних налаза.

Током 1997. године заштитна истраживања су била строго условљена уским канализационим рововима. Откривен је део северозападног бедема, на основу кога је било могуће реконструисати правац пружања бедема средњовековне тврђаве Каром у дужини од 36м (сл. 7). У рововима ван бедема јасно је издвојен културни слој са керамичким налазима из касног средњег века (XV–XVI век).

У писаним историјским изворима утврђење Каром се први пут спомиње 1308. године али на основу досадашњих резултата археолошких истраживања није могуће утврдити време настанка тврђаве коју су Турци спалили 1521. године после чега више није обнављана. Турско присуство прати обиље уломака грнчарије.

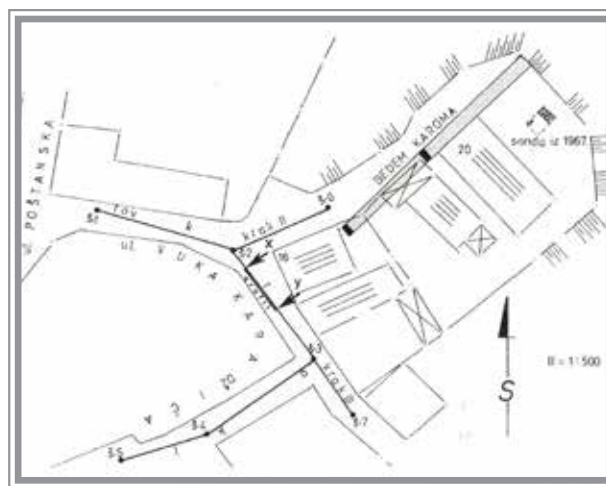
Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Т. и. 1-333).

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр. 321; 12642/1-5).

Библиографија: Петровић, К. 1952. Карловци и карловачка поља у римско доба, *РВМ* 1: 164-166; Vilotijević, D. 1967. Sremski Karlovci – višeslojno praistorijsko i srednjovekovno nalazište, *АР* 9: 47- 48; Гачић, Д. 2003. Прилог идентификацији средњовековног Карома, у: *Споменица Јована Ковачевића*, ур. Р. Бунарџић и Ж. Микић, Београд: 353-362.

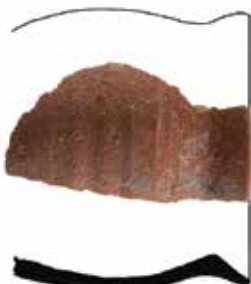

Сл. 6

Сл. 7

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

22. Део венца са каљеве пећи Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20 Касни средњи век, XV век Заштитно археолошко истраживање 1997. Глина, печење; калуп Дим: 7,5 x 4 см. Инв.бр. Т. и. 29 (ЗЗСК) Део венца са каљеве пећи од fino пречишћене глине, сиве боје печења; орнамент у дубоком рељефу-повезани троуглови. Публиковано: Гачић 2003: 360, Т. III/11.	
23. Поклопац Сремски Карловци, Ул. Вука Караџића бр. 20 Касни средњи век, XV-XVI век Заштитно археолошко истраживање 1997. Глина, печење; витло Дим: вис. 6 см; пречник обода 16 см, дршке 3 см. Инв.бр. Т.и. 199 (ЗЗСК) Поклопац са дугметастом дршком, купастог облика, обод ужљебљен са унутрашње стране; глина са примесама песка, смеђесиве боје печења, зрнасте фактуре. Публиковано: Гачић 2003: 358, Т. II/6.	
24. Пећњак Сремски Карловци, ул. Вука Караџића бр. 20 Касни средњи век, XV-XVI век Заштитно археолошко истраживање 1997. Глина, печење; витло Дим: очувана вис. 8,6 см; пречник обода 9 см. Инв.бр. Т.и. 139 (ЗЗСК) Фрагмент пећњака издужене коничне форме, рађен од глине са примесама песка, црвене боје печења, зрнасте фактуре. Публиковано: Гачић 2003: 360, Т. III/12.	

6. КЛИСА

(1. ТРГ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА; 2. АТРИЈУМ МАГИСТРАТА; 3. САБОРНА ЦРКВА)

Вишеслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ ЕНЕОЛИТ V-III миленијум пре н. е. б. РИМСКИ ПЕРИОД IV век в. СРЕДЊИ ВЕК г. ИСТОРИЈСКИ ПЕРИОД XVIII-XIX век	Заштитна истраживања 1993, 2005, 2006. године а. керамика б. римски гроб, остаци виле рустика (!) в. тробродна базилика г. крипте	Над. вис.84м ГШ.45с 12м 11с; ГД.19с 56м 25с К. О. Сремски Карловци - 1. парцела кат. бр. 281 2. парцела кат. бр. 440 3. парцела кат. бр. 282/2

Назив локалитета потиче од грчко-латинске речи *ecclesia* у значењу црквиште – простор на коме су смештене цркве (како данашње хришћанске тако и оне из претходних епоха). Локалитет обухвата површину од око 22.000м² у самом центру града, данас Тргу Бранка Радичевића, где се налазе важне грађевине као што су Магистрат, Саборна црква Светог Николе, Римокатоличка црква Пресветог Тројства, Патријаршијски двор, Гимназија.

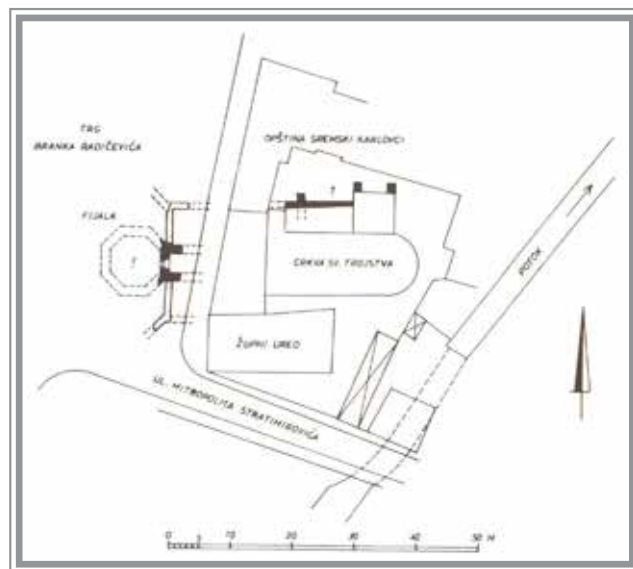

6/1. ТРГ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

Приликом заштитних археолошких радова (1984. и 1993. године) на Тргу Бранка Радичевића, поред Римокатоличке цркве Пресветог Тројства (из XVIII века),откривени су остаци сакралног објекта - средњовековне базилике. Била је подигнута на темељима и зидовима старије, касноантичке грађевине страдале у пожару, очуване само у фрагментима (на основу неколико уломака квадратних античких опека за хипокаусте, могло би се говорити о остацима виле рустике (!). Како није било покретних археолошких налаза, техника зидања, мере и употребљени материјал указују да зидови припадају тробродној базилици типа „обнове византијске базилике“, које су зидане у Срему после 1000. године, након досељавања и християнизације Мађара (Петровић 1996: 72). Над остацима средњег брода откривене базилике подигнута је почетком XVIII века данашња црква Пресветог Тројства, док је јужни брод већим делом уклопљен у просторије жупног уреда (сл. 8).

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр. 15965)

Библиографија: Петровић, М. 1996. О ранохришћанским и раносредњовековним црквама у Војводини, *Грађа за проучавање споменика културе Војводине* (Нови Сад) XVIII: 71-80.

Сл. 8 Локација и претпостављена основа тробродне базилике са фијалом
(Према: Петровић 1996: 79)

6/2. АТРИЈУМ МАГИСТРАТА

Зграда Магистрата (зидана од 1806-1811) смештена је у центру Сремских Карловаца, данас на Тргу Бранка Радичевића. Налази се при дну падине Старог, тзв. Стакленог брега, у подножју средњо-вековне тврђаве Каром.

У оквиру велике реконструкције зграде 2005. године, приликом земљаних радова радници су делимично девастирали скелетни гроб (*in situ* је био очуван горњи део скелета) што је иницирало заштитно археолошко истраживање. У атријумском дворишту облика неправилног трапеза, површине од око 150м², због великог броја старих и савремених инсталационих ровова који су пореметили културни слој, системом сонди истражен је мањи интактни део од 35м² површине (сл. 9).

На основу керамичког узорка издвојена су три културна слоја, без јасно издиференциране стратиграфије: праисторијски у којем је заступљена неолитско-старчевачки и енеолитски запис (VI и III миленијум пре н. е.); затим касноантички са керамичком продукцијом IV века (лонци, поклопци, питоси) и касно средњовековни у којем је заступљена керамика XV- XVI века (лонци, пећњаци, зделе) као и остаци објеката – поднице од набијене и нагореле земље који су интезивно горели у пожару (сл.10). То се може повезати са великим пожарима који су захватили центар града – 1688. године када су га Турци попалили, повлачећи се пред аустријском војском; 1788. и 1799. године када је у великом пожару изгорела цела чаршија (Сечански 1978: 49).

Девастирани гроб био је оријентисан запад-исток. Покојница је била положена на леђа, директно у гробну раку правоугаоног облика која се јасно оцртавала (сл. 11). Лева рука била је положена на груди а десна на стомаку. Као прилог на подлактици леве руке била је бронзана наруквица. На основу аналогних примера нарукнице из касноантичке некрополе Шомођсил у Мађарској (пронађене заједно са новцем Константина II) гроб је поуздано датован у IV век (Гачић 2005: 51).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Т.и. 1-155).

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр. 15968).

Библиографија: Гачић, Д. 2007. Резултати заштитних археолошких истраживања у Атријуму Магистрата у Сремским Карловцима, ГМГНС 2 (200)6: 45-55; Крунић, С. 2007. Антрополошка анализа касноантичког гроба откривеног у атријуму Магистрата у Сремским Карловцима, ГМГНС 2 (2006): 56-60.

Сл. 9

Сл. 10

Сл. 11

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

25. Наруквица

Сремски Карловци, Атријум Магистрата

Римски период, IV век

Заштитно археолошко истраживање 2005.

Бронза; ливење; искуцавање

Дим: пречник 6 см; дебљина 0,4 см.

Инв.бр. Аскр. 246 (ЗЗСК)

Кружно савијена бронзана жица са отвореним лепезасто искуца-
ним крајевима украшеним са три уреза, радијално распоређена.

Публиковано: Гачић 2005: 51.

6/3. САБОРНА ЦРКВА

Приликом реконструкције Саборне цркве Светог Николе у Сремским Карловцима (сазидане у периоду 1758-1762), у простору наоса обављено је заштитно археолошко истраживање током 2006. године. Ископавано је по систему блокова (сл. 12).

У близини олтарског простора откривене су три лучно засведене крипте зидане опекама (сл. 13), оријентисане исток-запад.³⁴ Према писаним подацима, у северној је сахрањен епископ Георгије Војновић (!-1881). До ње је патријарх Јосиф Рајачић (1785-1861); у јужној је заједничка крипта митрополита Павла Ненадовића (1699-1768), Стефана Стратимировића (1757-1836) и патријарха Самуила Маширевића (1804-1870).

У централном простору наоса налазила се крипта патријарха Германа Анђелића (1822-1888), такође лучно засведена и зидана опекама, а изнад крипте надгробна плоча која је непомерена видљива на поду цркве (сл. 14). У непосредној близини налазила се гомила опека, малтерног шута и потпорних комада опека (које су служиле за подупирање у лучном своду) што упућује на претпоставку да је реч остаријој, срушеној крипти. Вероватно се „ослобађао“ простор за зидање крипте патријарха Германа Анђелића. На више места су констатоване гробне раке са дислоцираним људским костима.

На пола метра северно од остатака разрушене крипте налазио се скелетни гроб, приближно оријентисан исток-запад, са рукама прекрштеним на грудима и испруженим ногама. У близини скелета нађен је фрагмент сребрног прстена са очуваном главом и представом крста.

Остаци старе малтерне поднице (сл.15), која је констатована на целој површини наоса (субструкцију малтерне поднице у једном делу чинио је песак, шљунак и ломљена опека) као и већи број комада плочастог камења (дебљине око 3-4 см) чија је горња површина била равно обрађена, упућује на претпоставку да је у питању порта старозаветне цркве Св. Николаја (срушене 1758. како би се ослободио простор за зидање нове цркве). У профилу је уочен слој интрузивне паљевине и гарежи (дебљине 10-15см) који се доводи у везу са великим пожарима 1788. и 1799. године када је изгорела цела чаршија.

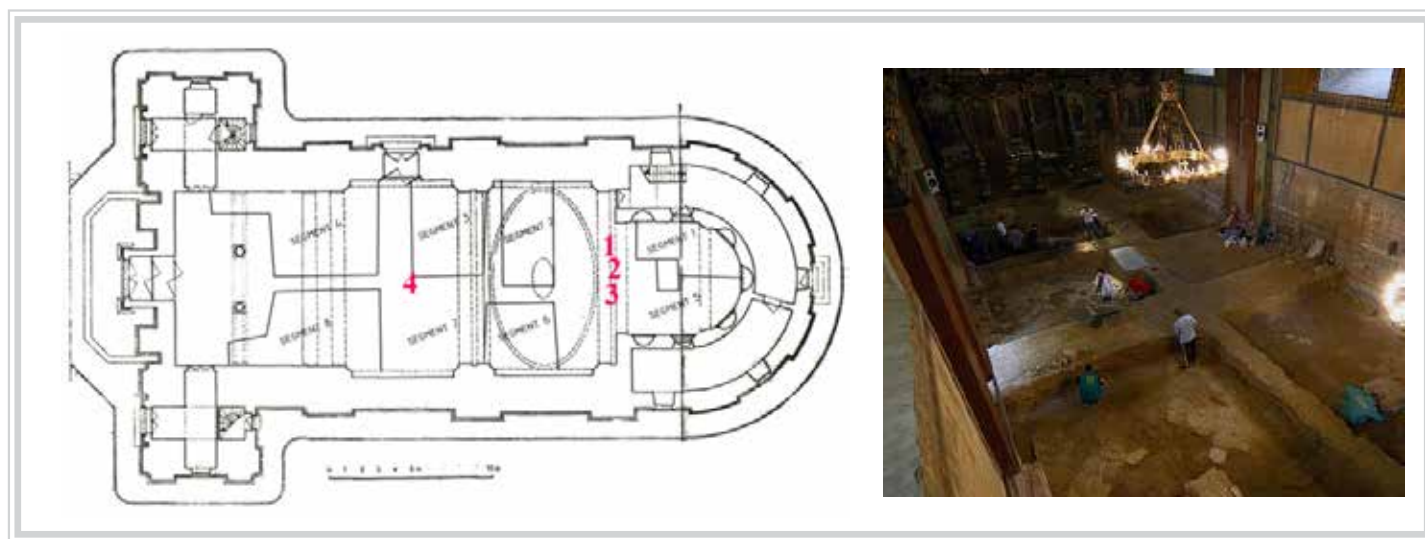
Културни слој, кога су чинили комади касно средњовековне керамике XV-XVI века (лонци, пећњаци, вршници) и животињске кости, био је поремећен.

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Т.и. 1-44)

Документација: ПЗЗСК (досије: Е-2/В, бр. 16142).

Непубликовано.

³⁴ Документован је само спољни изглед крипте јер надлежне црквене власти нису дозволиле њихово отварање и документовање унутрашњости.

Сл. 12

Сл. 13

Сл. 15

Сл. 14

7. РАША

Вишеслојни локалитет: а. АНТИКА РИМСКИ ПЕРИОД II-IVвек б. СРЕДЊИ ВЕК IX-Xвек	Случајни налази, рекогносцирање 1983. а. Фибула, ашов б. глинени лонци	Над. вис. најнижа и највиша кота: 127,28 - 153,01м К. О. Сремски Карловци- парцела кат.бр. 2666/1

Локалитет се простире на брежуљкастом терену, на истоименом потесу, западно од центра Сремских Карловаца (према Буковцу) и заузима велику површину.

Са локалитета потичу случајни налази:

а. ашов и фибула из римског периода (прикупљена рекогносцирањем 1983. године);

б. два средњовековна лонца пронађена 1938. године.

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк. 261-262);

Музеј града Новог Сада (АА-722; АА-1107)

Непубликовано.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

26. Фибула

Сремски Карловци, Раша

Римски период, II-III век

Рекогносцирање 1983. (парцела кат. бр. 2661/1)

Бронза; ливење

Дим: 3,5 x 2,5 см.

Инв.бр. АА-722 (МГНС)

Коленаста фибула са шарнир механизмом. Површина лука је фасе-тирана. Стопа је лезасто проширена. Држач игле је ојачан док игла недостаје.

Непубликовано.

27. Ашов

Сремски Карловци, Раша

Римски период, III-IV век

Случајни налаз

Гвожђе; ковање

Дим: 37 x 19,5 см.

Инв.бр. АА-1107 (МГНС)

Ашов са сечивом у облику троугла. У базном делу има краке који се подижу према усаднику у облику цеви са отвореним крајевима и правоугаоном перфорацијом за причвршћивање дрвендршке. Врх ашова је заобљен и оштећен.

Непубликовано.

28. Лонац

Сремски Карловци, Раша

Средњи век, IX-X век

Случајни налаз 1938.

Глина, печење; споро витло

Дим: вис.10,5 см; пречник обода 8 см, дна 6 см.

Инв.бр. Аскр. 261 (ЗЗСК)

Лонац крушколиког облика, кратког врата, неуједначене смеђе боје печења са видљивим честицама песка на површини. Украс на рамену и горњем делу трбуха – урезане хоризонталне линије.

Непубликовано.

29. Лонац

Сремски Карловци, Раша

Средњи век, IX-X век

Случајни налаз 1938.

Глина, печење; споро витло

Дим: вис.12 см; пречник обода 8 см, дна 5,5 см.

Инв.бр. Аскр. 262 (ЗЗСК)

Лонац крушколиког облика, кратког врата, неуједначене мркосиве боје печења, зрнасте фактуре. Украс на рамену и горњем делу трбуха – плитко урезане хоризонталне линије.

Непубликовано.

8. ЈАБЛАНОВИ ?

ПРАИСТОРИЈА БРОНЗАНО ДОБА крај II и почетак I миленијума пре н. е.	Случајни налаз секира („келт“)	К. О. Сремски Карловци

Потес Јабланови не постоји под тим називом у Сремским Карловцима, вероватно се мисли на место где је засађено дрвеће јабланова, испред виле Глигорија Микића, бившег професора Карловачке гимназије (која и данас постоји), поред пута за Стражилово, на око 3 км. од центра Сремских Карловаца.

Приликом проширења пута 1931. године у једној јами поплочаној каменом случајно је откривен бронзани „келт“. Мада се у литератури спомиње и налаз бронзане игле која се наводно чува у карловачком музеју, она данас не постоји у инвентару Завичајне збирке у Сремским Карловцима.

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк. 181)

Библиографија: Гарашанин, М. и Д. 1951. *Археолошка налазишта у Србији*, Београд: 88.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

30. Секира „келт“

Сремски Карловци, Јабланови ?

Бронзано доба, крај II и почетак I миленијума пре н. е.

Случајни налаз

Бронза; ливење

Дим: 9,5 x 4,5 см.

Инв.бр. Асрк. 181 (33СК)

Ваљкаста шупља бронзана секира („келт“) са усадником и оштрицом који леже у истој линији, усадник је елипсоидног пресека, прстенасто је проширен и на ужом крају се продужава у вертикално постављену ушицу. Украс са обе шире стране чини троструки „V“ орнамент (постављен један у други). Оштрица делимично отупела, а секира је по средини напукла.

Публиковано: Гарашанин 1951: 88.

9. ЋУШИЛОВО

СРЕДЊИ ВЕК IX-X век	Случајни гробни налази: глинени лонци	Над.вис. 116м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр. 3264 (X-5005931,24;Y-7417787,64)

Потес Ћушилово налази се југоисточно од центра Сремских Карловаца, на периферији насеља, на валовитој падини, изнад извора Мутица.

У непосредној близини виле др Миодрага Грбића, у једном дворишту приликом копања темеља за кућу откривена су два скелетна гроба. Према тврдњи налазача гробне раке су биле јасно уочљиве на лесној подлози и у њима је пронашао по један глинени лонац (претпостављамо код ногу покојника). Подаци о околностима налаза веома су штурии треба их узети са резервом. Пронађене глинене лонце можемо оквирно датовати у период IX-X века али за сада није јасно да ли је реч о појединачним гробовима или о некрополи.

*Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк. 263-264)
Непубликовано.*

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

31. Лонац

Сремски Карловци, Ћушилово

Средњи век, IX-X век

Глина, печење; споро витло

Дим: висина 11 см; пречник обода 8 см, дна 5,5 см.

Инв.бр. Асрк. 264 (ЗЗСК)

Лонац крушколиког облика, кратког врата, неуједначене мрке боје печења, на површини видљиве честице песка. Украс на рамену и горњем делу трбуха – урезане хоризонталне линије.

Непубликовано.

10. ЛИПОВАЦ

ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ ВИНЧАНСКА КУЛТУРНА ГРУПА V миленијум пре н. е. БРОНЗАНО ДОБА крај II и почетак I миленијума пре н. е.	Случајни налази керамика, бодеж	Над. вис. најнижа и највиша ката: 116-133м К. О. Сремски Карловци

Јужно и југоисточно од Сремских Карловаца тече Липовачки поток у дужини око 4км. У близини тзв. Рудолфове ћуприје улива се у Дунав. Целом дужином потока, са обе стране протеже се липовачка долина. Карловачки хроничар Васа Константиновић бележи да је назив Липовац *отуд што су та поља најкасније обрађена и виновом лозом посађена, а дотле је шумом обрасла била и то највише липом (тек почетком 19. века људи су искрчили те шуме)* (Константиновић 1882: 87).

Почетком XX века професор Коста Петровић је у профилу високе лесне обале Липовачког потока пронашао остатке огњишта са дебелим слојем пепела у коме се налазило коштано шило и већи комад глинене посуде са отиском плетера на дну (Петровић 1939: 11). Материјал није сачуван тако да није познато ком временском периоду припада.

Приликом одрона обале потока 1930. пронађени су остаци праисторијских сисара – кљове, зуби (молари) и бутна кост мамута који су као део палеонтолошке гимназијске збирке приспели у карловачки Музеј, где се и данас налазе (сл. 16).

Сл. 16

Нешто касније (1950) у подножју Рудолфове ћуприје случајно су пронађени уломци керамике из позног неолита – винчанска културна група (V миленијум пре н. е.)

Приликом рекогносцирања 1996. године на обали Липовачког потока пронађен је један бодеж (савијен), за који се претпоставља да потиче из некрополе са спаљеним покојницима које налазимо у позном бронзаном добу (крај II и почетак I миленијума пре н. е.).

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (инв.бр. Асрк.144; 147).

Библиографија: Петровић, К. 1939. О најстаријим људским насељима у сремско-карловачком атару, п.о: *Културно-привредни преглед*, Нови Сад: 14.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

32. Бодеж

Сремски Карловци, Липовац (десна обала потка)

Бронзано доба, крај II и почетак I миленијума пре н. е.

Рекогносцирање 1996.

Бронза; ливење; ковање

Дим: 8 x 1,4 x 0,1 см.

Инв.бр. Асрк. 279 (33СК)

Бронзани бодеж, троугаоног пресека, фрагментован и савијен.

Непубликовано.

11. КРИВАЦ

Вишеслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА БРОНЗАНО ДОБА БЕЛЕГИШ ГРУПА Поч I миленијума пре н. е. б. АНТИКА РИМСКИ ПЕРИОД III - IV век	Случајни налази: а.урна б. римска керамика- крчази	Над. вис. 80м К. О. Сремски Карловци

Локалитет се налази на истоименом потесу, југоисточно од Сремских Карловаца, на падинама брега који се спушта ка обали Дунава, лево од пута Сремски Карловци – Банстол.

Приликом одрона брега у више наврата евидентирани су археолошки налази:

а. добро очувана урна из бронзаног доба (откривена 1913.) коју у старијој литератури (Гарашанин 1951: 223) наводе као римска, а податке преузимају и други аутори (Срејовић 1995: 58; Петровић 1995: 24; Đorđević 2007: 69).

б. два римска крчага датована у период III-IV века (откривена 1890.) као и више других налаза. Према податку Зденка Винског, у Археолошком музеју у Загребу налазе се објекти из римског доба који потичу са локалитета Кривац (Гарашанин 1951: 223). Такође, евидентирани су остаци римске стражаре – *spesile* и двосливне гробнице зидане опекама (Извештај Косте Петровића бр.1/ 8. 5. 1948.- Архива ЗЗСК). Такве гробнице налажене су и на другим местима у карловачком атару, што указује на постојање римских имања и виле рустике, чији су власници ту сахрањивани.

Смеиштај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк.183);

Музеј града Новог Сада (АА-189; АА-209)

Библиографија: Гарашанин, М. и Д. 1951. *Археолошка налазишта у Србији*, Београд: 223; Медовић, П. 1991. Теракота у облику корњаче из Сремских Карловаца, *ЗРNM (Београд) XIV/1*: 221-225, *Т.1, II*; Брукнер, О. 1981. *Римска керамика у југословенском делу провинције Доње Паноније*, Београд: *Т.141/сл.105; Т.143/сл.108.*

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

33. Урна

Сремски Карловци, Кривац
Бронзано доба (Белегиш група), почетак I миленијума пре н. е.
Случајни налаз 1913.
Глина, печење; израда руком
Дим: вис. 28,5 см; пречник обода 21,5 см.
Инв.бр. Аскр. 183 (ЗЗСК)
Урна дугог цилиндричног врата, разгнута обода, биконичног реципијента са заобљеним прелазом из горњег у доњи конус где се налазе четири наспрамне тракасте дршке. Сиве боје печења. Украс изведен на врату лажним врпчастим тзв. „шнур“ орнаментом.
Публиковано: Медовић 1991: 225.

34. Крчаг

Сремски Карловци, Кривац
Римски период, IV век
Случајни гробни налаз 1890.
Глина, печење, глеђосање; витло
Дим: вис. 21 см; пречник обода 6,1 см.
Инв.бр. АА-209 (МГНС)
Крчаг издужене јајасте форме са дугим грлићем и разгнутим ободом, има једну тракасту дршку. Маслинастозелена глеђ на површини знатно оштећена.
Публиковано: Савић 2012: 49, T.VIII/3.

35. Крчаг

Сремски Карловци, Кривац
Римски период, III-IV век
Случајни гробни налаз 1890.
Глина, печење, глеђосање; витло
Дим: вис. 24,5 см; пречник обода 6,5 см.
Инв.бр. АА-189 (МГНС)
Крчаг издужене јајасте форме, са кратким грлићем, тракасто профилисаног обода, има једну дршку. Маслинастозелена глеђ на површини видљива у траговима (јако оштећена).
Публиковано: Савић 2012: 49, T.VIII/5.

12. РЕМЕТИЦА

Вишеслојни локалитет: ПРАИСТОРИЈА ЕНЕОЛИТ АНТИКА РИМСКИ ПЕРИОД	Налази римских гробница, керамика	Над. вис. најнижа и највиша кота: 76-137м К. О. Сремски Карловци

На истоименом потесу (уз потес Кривац) налажени су остаци римских гробница у виду саркофага и двосливних гробница озиданих опекама (Петровић 1952: 165). Са локалитета потичу случајни налази: секира из металног доба и римски лонац (ЗЗСК, инв.бр. Асрк.23; 244).

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

36. Лонац Сремски Карловци, Реметица Римски период, III– IV век Случајни налаз Глина, печење; брзо витло Дим: вис.11,5 см; пречник обода 10,3см, дна 5см. Инв.бр. Асрк. 244 (ЗЗСК) Лонац биконичне форме, кратког врата, хоризонтално разгранутог обода; сиве боје печења, зрнасте фактуре. Непубликовано.	

13. БАНСТОЛ

ПРАИСТОРИЈА БРОНЗАНО ДОБА Крај II и почетак I миленијума пре н. е.	Случајни налаз	Над. вис. најнижа и највиша кота: 245-271м К. О. Сремски Карловци

Југоисточно од потока Липовац пружа се високи гребен Банстол (у дужини око 5км) и доминира околином. Недалеко од утока Липовачког потока на локалитету су 1950. нађени фрагменти керамике из бакарног доба (баденска културна група) али материјал није сачуван. Са локалитета потиче случајни налаз фрагментоване посуде и оштећена бронзана игла из позног бронзаног доба (крај II и почетак I миленијума пре н. е.) (ЗЗСК- инв.бр.Асрк. 279).

14. МАТЕЈ

Вишслојни локалитет: а. ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ ВИНЧАНСКА КУЛТУРНА ГРУПА V миленијум пре н. е. б. АНТИКА РИМСКИ ПЕРИОД II–IV век	Случајни налази, рекогносцирање 1988. а.камена артефакта, керамика б. кључ	Над. вис. најнижа и највиша кота: 80-157 м. К.О. Сремски Карловци

У југоисточном делу карловачког атара, локалитет се простира на истоименом потесу кроз који тече поток Матеј. Предање каже да се у Матеју налазила чесма коју је подигао српски краљ Драгутин када је дошао у Срем, након што је свом брату Милутину власт предао у руке 1272. године. Такође, недалеко од те чесме помињу се *остаици зидина можда убавог летњиковца српског краља Драгутина* (Константиновић 1882: 50).

Са локалитета потичу случајни археолошки налази камених артефаката и керамике која припада винчанској културној групи. Матеј се граничи са потесом Караш и са оба локалитета потиче истоветан археолошки материјал из периода позног неолита. У близини изворишта потока Матеј евидентирани су фрагменти неолитске керамике, приликом рекогносцирања 1988.године

Смештај археолошког материјала: Завичајна збирка у Сремским Карловцима (Асрк. 3, 12, 19, 48);

Музеј града Новог Сада (АА-1145)

Непубликовано.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

37. Тесла Сремски Карловци, Матеј Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е. Случајни налаз 1928. (парцела кат. бр. 3490) Камен; техника: окресивање, ретуширање, глачање Дим: 10 x 4,6 x 2,8 см. Инв.бр. Асрк.12 (33СК) Језичаста камена тесла, дистални крај обликован у сечицу, делимично оштећену услед употребе; проксимални крај без оштећења. Површина углачана, делимично оштећена. Непубликовано.	

38. Перфорирана секира

Сремски Карловци, Матеј

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Случајни налаз 1928. (парцела кат. бр. 3490)

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 6,5 x 9,5 x 4 см; пречник отвора 2,4 см.

Инв.бр. Аскр. 3 (ЗЗСК)

Фрагментована, преломљена на делу кружне перфорације за усађивање дршке. Дистални крај коришћен као чекић, делимично је оштећен са траговима употребе. Проксимални крај недостаје. Површина оштећена са очуваним глачаним делом.

Непубликовано.

39. Перла

Сремски Карловци, Матеј

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Случајни налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: 7 x 3,2 см.

Инв.бр. Аскр. 48 (ЗЗСК)

Перла ваљкастог облика, по дужини је кружно перфорирана. Глина сивомрке боје печења.

Непубликовано.

40. Кључ

Сремски Карловци, Матеј

Римски период, II – IV век

Случајни налаз 1945.

Бронза; ливење

Дим: 13,5 x 4,5 x 3,5 см.

Инв.бр. АА-1145 (МГНС)

Кључ са масивним носачем, правоугаоног пресека на коме је под правим углом постављено масивно перо са зубцима. Дршка кључа у облику ћириличног слова П, са главом од кружно савијеног тракастог лима, чији су крајеви слободни и повијени.

Непубликовано.

15. КАРАШ-ЛАКА СТАЗА

ПРАИСТОРИЈА НЕОЛИТ ВИНЧАНСКА КУЛТУРНА ГРУПА V миленијум пре н. е.	Сондажна истраживања 1927, 1928, 1989. Насеље-стамбени објекти, керамика, коштано и камено оруђе	Над. вис.138м К. О. Сремски Карловци - парцела кат. бр: 3487 (X-3834,02;Y-19948,50) 3490 (X-3840,52;Y-19947,32)

На истоименом потесу Караш, око 4км југоисточно од центра Сремских Карловаца, локалитет се простире на падинама Фрушке горе које се благо спуштају ка Дунаву, на површини од неколико хектара. Опредељен је као неолитски локалитет и припада винчанској културној групи, и то позној Винча–Плочник Д фази (прва половина до средине V миленијума пре н. е.).

Прикупљање површинског материјала са Караша започели су ђаци и професори Карловачке гимназије још крајем XIX века и ту праксу наставили све до Другог светског рата.

Приликом првих археолошких истраживања 1927/1928. године др Миодраг Грбић је на месту званом Ђубрик (тачније на простору између Лаке стазе и Ђубрика) открио остатке неолитског насеља са земуницама, као и уломке грнчарије, коштано и камено оруђе.

Археолошким истраживањима 1989. године у воћњаку Ђорђа Драгојловића на Лакој стази откривени су такође остаци стамбених објеката – масивни комади кућног лепа са мањим каменим блоковима као подупирачима конструкције, поднице пећи са деловима урушених калота, као и обиље покретног материјала: фрагменти ручних жрвњева, окресано и глачано камено оруђе (сечива, стругачи, секире, длета, батови), алатке од кости и рожине (мотике, шила, удице, харпуни), тегови као и обиље керамичког материјала (најзаступљеније су зделе).

Смештај археолошког материјала: Народни музеј у Београду (инв.бр.7653-7689;7730-7767;8607-8609);

Музеј града Новог Сада (инв.бр. Ап. 2573-2683);

Завичајна збирка у Сремским Карловцима (инв.бр. Асп.1-2,4-11,36-45,77-103,109-138,170-180,185-217).

Документација: ПЗЗК (досије: Е-2/В, бр. 13234)

Библиографија: Грбић, М. 1928. Извештај о раду Народног музеја у Београду са ископавања 1927. и 1928. године, *Годишњак СКА XXXVII*, Београд: 199-201, 227; Грбић, М. 1929. Неолитско насеље на Карашу код Сремских Карловаца. *ГИД (Нови Сад)* књ.II, св.1: 87; Сталио, Б. и Галовић, Р. 1955. Сремски Карловци - „Караш“, *Праисторија II*, Каталог керамике: Народни музеј у Београду, 55-80; Гачић, Ђ. 1990. Нови резултати истраживања локалитета Лака стаза код Сремских Карловаца, *Гласник САД* 6: 73-76.

КАРАШ-ЛАКА СТАЗА, АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА 1987

КАРАШ-ЛАКА СТАЗА, ИЗГЛЕД ЛОКАЛИТЕТА 2005.

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

41. Језгро Сремски Карловци, Караш-Ћубрик Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е. Грбићева истраживања 1927/1928. Камен; техника: окресивање Дим: 8 x 6,5 x 4,5 см. Инв.бр. 66/3 (НМБ) Језгро са више платформи за сечива. Непубликовано.	
42. Ретуширано сечиво Сремски Карловци, Караш-Лака стаза Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н.е. Површински налаз, рекогносцирање 2007. (парцела кат. бр. 3489) Камен; техника: окресивање и ретуширање Дим: 5 x 1,2 x 0,3 см. Инв.бр. Аскр.193 (ЗЗСК) Вентрално назубљено сечиво од квалитетне сировине. Непубликовано.	
43. Стругач Сремски Карловци, Караш-Ћубрик Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е. Грбићева истраживања 1927/1928 Камен; техника: окресивање и ретуширање Дим: 3,5 x 3,2 x 0,5cm. Инв.бр. 66/5 (НМБ) Стругач на масивном одбитку циркуларне форме од квалитетне сировине. Непубликовано.	

44. Секира-чекић

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз 1911.

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 6,6 x 4,2 x 3,5 см.

Инв.бр. Асрк. 1 (33СК)

Очуван дистални крај првобитно је обликован у сечицу а потом коришћен као чекић. Преломљена на делу кружне перфорације за усађивање дршке а на дорсалној страни је започета нова. Површина је оштећена.

Непубликовано.

45. Перфорирана секира

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз 1912.

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 8,6 x 4,5 см.

Инв.бр. Асрк. 2 (33СК)

Очувана у целости са кружном перфорацијом за усађивање дршке (R-2см). Дистални крај је обликован у сечицу, коришћен као секира, проксимални је заобљен и коришћен као чекић са видљивим траговима употребе. Површина полирана.

Непубликовано.

46. Тесла

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 12,5 x 4,8 x 2,5 см.

Инв.бр. Асрк. 18 (33СК)

Тесла чији дистални крај је обликован у сечицу са оштећењима насталим услед употребе. Проксимални крај завршен. Површина обрађена глачањем.

Непубликовано.

47. Тесла

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз 1952. (парцела кат. бр.3490)

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 4 x 2,8 x 1,4 см.

Инв.бр. Асрк. 6 (33СК)

Тесла трапезоидног облика, дистални крај обликован у сечицу, проксимални делимично оштећен са вентралне стране. Површина полирана.

Непубликовано.

48. Длето

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Камен; техника: окресивање, искуцавање, глачање

Дим: 10,6 x 2,8 x 2,5 см.

Инв.бр. Асрк. 6 (33СК)

Длето, дистални крај обликован у оштру сечицу, делимично оштећену услед употребе, проксимални недостаје. Површина полирана.

Непубликовано.

49. Зооморфна статуета

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит –винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Камен (мермер ?); техника: сечење, стругање, бушење, глачање

Дим: 3 x 2 x 2 см.

Инв.бр. Асрк. 268 (33СК)

Фрагментована статуета, очувана глава са представом овце, на предњем делу-њушци водоравно је перфорирана, на ушима такође (мањи отвор); једно ухо је делимично оштећено; у пределу врата је преломљена (недостаје доњи део).

Непубликовано.

50. Удица

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит– винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Рожина; техника: сечење,стругање, глачање

Дим: 7,5 x 1 см.

Инв.бр. Асрк. 41(33СК)

Удица од рога неидентификоване животиње, сечењем стругањем и глачањем обликована заобљена кука са шиљастим двозубим врхом на једном и малим кружним проширењем на другом крају.
Непубликовано.

51. Харпун

Сремски Карловци, Караш-Ћубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Рог јелена; техника: сечење, бушење

Дим: дуж. 4 см.

Инв.бр. 7601 (НМБ)

Харпун од врха рога јелена моделован природним путем, на горњем делу косо засечен и кружно перфориран, делимично оштећен.
Публиковано: Сталио и Галовић 1950:76, Т.XIV/6.

52. Шило

Сремски Карловци, Караш-Ћубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Кост неидентификоване животиње; техника: стругање, глачање

Дим: 9,5 x 3 см.

Инв.бр. 7752 (НМБ)

Коштано шило са очуваном епифизом (без интервенција), дистални крај обрађен у оштрицу.

Публиковано: Сталио и Галовић 1950:76, Т.XIV/4.

53. Тег

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: 9 x 3,7 см.

Инв.бр. Аскр. 40 (33СК)

Кружни пљоснат тег са малом кружном перфорацијом на средини.

Лоше пречишћена глина, црвене боје печења, пригачане површине, делимично оштећене.

Непубликовано.

54. Антропоморфна статуета

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: 7,9 x 5,5 x 2,3 см.

Инв.бр. Аскр. 37 (33СК)

Фрагментована статуета. Очуван пљоснато моделован труп са шиљастим патрљцима уместо руку, леви кружно перфориран. Орнаментисан танким урезаним линијама, косо распоређеним, од левог рамена на доле, око струка са обе стране утиснути кружни убоди.

Глина сиво црвене боје печења.

Непубликовано.

55. Пршљенак

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: 5 x 3 см.

Инв.бр. Аскр. 38 (33СК)

Биконичног облика, вертикално перфориран по средини, светло-сиве боје печења. На оба конуса орнаментисан плитко утиснутим дисковима, који су на једном конусу раздвојени урезима, радијално распоређеним. Површина фино полирана, делимично оштећена.

Непубликовано.

56. Минијатурна посуда

Сремски Карловци, Караш-Ђубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 4 см; пречник обода 2,5 см, дна 2,2 см.

Инв.бр. 7750 (НМБ)

Минијатурна посуда биконичног облика са малом дршком. Неуједначена црвено сива боја печења.

Публиковано: Сталио и Галовић 1950: Т.IV/11.

57. Лонац

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит –винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 19,5 см; пречник обода 19 см, дна 8 см.

Инв.бр. Аскр. 47 (33СК)

Лонац биконичног реципијента, непрофилсаног обода. Две тракасте наспрамно постављене дршке на прелазу врата и рамена. Неуједначене сиве боје печења, пригачане површине.

Непубликовано.

58. Амulet

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: 5,8 x 5 x 1 см.

Инв.бр. Аскр. 73 (33СК)

Амulet у облику дуплог крста заобљених кракова, вертикално перфориран кроз средину; глина са примесама каменчића, видљивих на површини.

Непубликовано.

59. Здела

Сремски Карловци, Караш-Ђубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 7,5 см; пречник обода 12 см.

Инв.бр. 7582 (НМБ)

Биконична здела, мањег горњег конуса, црвене боје печења, пригачане површине. Фрагментована, реконструисана.

Непубликовано.

60. Здела

Сремски Карловци, Караш-Ђубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 11,5 см; пречник обода 22 см.

Инв.бр. 7585 (НМБ)

Биконична здела, мањег горњег конуса, неуједначене мрко-смеђе боје печења, површина углачана. Фрагментована, реконструисана.

Непубликовано.

61. Здела

Сремски Карловци, Караш-Ђубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 11,5 см; пречник обода 22 см.

Инв.бр. 7609 (НМБ)

Биконична здела, мањег горњег конуса, сиве боје печења, на рамену орнамент – низ плитких косих канелура, површина полирана. Фрагментована, реконструисана.

Непубликовано.

62. Шоља

Сремски Карловци, Караш-Лака стаза

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Површински налаз

Глина, печење; израда руком

Дим: вис. 6,2 см; пречник обода 9 см, дна 6,8 см.

Инв.бр. Асрк. 45 (ЗЗСК)

Шоља са једном дршком, благо разгнута непрофилисаног обода; глина са примесама песка (видљивог на површини), неуједначене мрко-црвене боје печења, грубе фактуре.

Непубликовано

63. Плоча

Сремски Карловци, Караш-Ћубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: 11 x 10,5 см.

Инв.бр. 8098 (НМБ)

Фрагмент глинене плоче (тзв. роштиљ), целом површином кружно перфориране, рађене од глине са органским примесама (плева), грубе фактуре, добро печена, црвене боје.

Публиковано: Сталио и Галовић 1950: 73, Т.XV/7.

64. Фрагментован сточић

Сремски Карловци, Караш-Ћубрик

Неолит – винчанска културна група, V миленијум пре н. е.

Грбићева истраживања 1927/1928.

Глина, печење; израда руком

Дим: 40 x 35 см.

Инв.бр. 7743 (НМБ)

Фрагментован глинени сточић, са очуване две ноге, масивне израде од глине са органским примесама (плева), светло смеђе боје, лоше печен (трошан).

Непубликовано.

16. СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ – НЕПОЗНАТО НАЛАЗИШТЕ

КАТАЛОГ НАЛАЗА:

65. Пехар Сремски Карловци Енеолит – винковачка културна група, II миленијум пре н. е. Случајни налаз Глина, печење; израда руком Дим: вис. 8 см; пречник обода 9 см, дна 4,5 см. Инв.бр. Асрк. 46 (33СК) Пехар са једном дршком, биконичног облика, смеђе црвене боје печења, површина фино полирана. Непубликовано.	
66. Теракота у облику корњаче Сремски Карловци Бронзано доба (Белегиш група), почетак I миленијума пре н. е. Случајни налаз Глина, печење; израда руком Дим: 11 x 6,7 x 3,5 см. Инв.бр. Асрк. 50 (33СК) Рађена по узору на природну корњачу (<i>Emys orbicularis</i>) светло смеђе боје. Украшена плитким лучним жљебовима, косим зарезима и убодима на калоти и доњем заравњеном делу (који је похабан). Очи назначене тачкастим удубљењем и плитким кружним жљебом. На задњем делу има два мала кружна отвора. Публиковано: Медовић 1991: 221-225, Т.I, II.	
67. Сестерција Сремски Карловци Римски период, 103-111 год. Случајни налаз Месинг; ковање (ковница Рим) Дим: пречник 3,5 см; тежина 27 гр. Инв.бр. Асрк. 255 (33СК) Ав: Попрсе цара Трајана, окренуто на десно, около тече натпис: IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC P.M. TR.COS.V.P.P. Рв: Абунданција стоји на лево и држи клас жита у десној руци и рог изобиља у левој, около тече натпис: S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI SIC. Према: RIC II: 277, 459.	

68. Амфора

Сремски Карловци

Римски период, I- IV век н. е.

Случајни налаз

Глина, печење; витло

Дим: вис. 64 см; пречник обода 15 см.

Инв.бр. Аскр. 247 (ЗЗСК)

Амфора сферичне форме, дугог цилиндричног врата, има две тракасте дршке које иду од рамена до испод обода, дно је купасто; глина црвене боје печења.

Публиковано: Савић 1997: 14-15.

69. Бочица

Сремски Карловци

Римски период, III- IV век н. е.

Случајни налаз

Стакло; дувано

Дим: вис. 10,5 см; пречник обода 2,7 см, дна 2-3 см.

Инв.бр. АА-194 (МГНС)

Бочица од прозирног стакла, са телом у облику спљоштене лопте, дугим грлићем и ободом левкастог облика. Стопа је у облику елипсастог прстена. Површина прекривена иридацијом.

Непубликовано.

70. Крчаг

Сремски Карловци

Неопредељено

Случајни налаз 1927.

Глина, печење; витло

Дим: вис. 16,5 см; пречник обода 5,5 см, дна 5 см.

Инв.бр. 2484 (НМБ)

Крчаг биконичне форме, дугог закошеног врата и обода извученог у виду полупрстена; дршка иде од рамена до средине врата, дно у виду мале стопе конкавно профилисано; глина сиве боје печења.

Непубликовано

БИБЛИОГРАФИЈА:

Балубџић, М. 1931

Владика Платон Атанацковић и Српска правна академија у Новом Саду, *Гласник Историјског друштва* (Нови Сад) IV, св. 1: 77-82.

Бунарџић, Р. 1998.

Нумизматичка и археолошка збирка Карловачке гимназије, *Од српске народне збирке до Музеја Војводине: зборник радова са Међународног научног скупа поводом 150-годишњице Музеја Војводине*, Нови Сад: 130-134.

Бунарџић, Р. 2006.

Ка убикацији Асиминсума, *Годишњак Музеја града Новог Сада* (Нови Сад) 1 (2005): 37-57.

Brukner, O. 1981.

Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije, Dissertationes et monographiae 24, Beograd: SADJ.

Brunšmid, J. 1905.

Starine ranijega srednjega vijeka iz Hrvatske i Slavonije, *Vijesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* (Zagreb), n.s. sv.VIII: 208-220.

Vilotijević, D. 1967.

Sremski Karlovci – višeslojno praistorijsko i srednjovekovno nalazište, *Arheološki pregled* (Beograd) 9: 47-48.

Гачић, Ђ. 1990.

Нови резултати истраживања локалитета Лака стаза код Сремских Карловаца, *Гласник Српског археолошког друштва* (Београд) 6: 73-76.

Гачић, Д. 2003.

Прилог идентификацији средњовековног Карома, у: *Споменица Јована Ковачевића*, ур. Р. Бунарџић и Ж. Микић, Београд: Српско археолошко друштво, 353-362.

Гачић, Д. 2005.

Миодраг Грбић : (1901-1969) : живот и дело, Нови Сад: Музеј града Новог Сада.

Гачић, Д. 2007.

Резултати заштитних археолошких истраживања у Атријуму Магистрата у Сремским Карловцима, *Годишњак Музеја града Новог Сада* (Нови Сад) 2 (2006): 45-55.

Гарашанин, М. и Д. 1951.

Археолошка налазишта у Србији, Београд: Просвета.

Гарашанин, М. 1978.

Сремски Карловци у праисторијско и римско доба, у: Васић, П. *Уметничка топографија Сремских Карловаца*, Топографија уметничких споменика 1, Нови Сад: Матица српска, 3-9.

Грбић, М. 1928.

Извештај о раду Народног музеја у Београду са ископавања 1927. и 1928. године, *Годишњак Српске краљевске академије* (Београд) XXXVII: 199-201; 226-228.

Грбић, М. 1929.

Неолитско насеље на Карашу код Сремских Карловаца, *Гласник Историјског друштва* (Нови Сад) II, св.1: 87.

Давидов, Д. 1986.

Огрешења, Библиотека Глас цркве, Посебна издања, књ. I, Шабац.

Dimitrijević, D., Kovačević, J. i Vinski, Z. 1962.

Seoba naroda : arheološki nalazi jugoslovenskog Podunavlja : katalog izložbe, Zemun: Narodni muzej.

Đorđević, M. 2007.

Arheološka nalazišta rimskog perioda u Vojvodini / Archaeological sites from the roman period in Vojvodina, Beograd: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture Beograd.

Извештај 1897.

Извештај Српске велике гимназије карловачке за школску годину 1896-97, (Ср.Карловци) књ. XLV, год. XXXVIII.

Извештај 1900.

Извештај Српске вел. гимназије карловачке за школску годину 1899-1900, (Ср. Карловци) књ. XLVIII, год. XLI.

Kovačević, J. 1960.

Varvarska kolonizacija južnoslovenskih oblasti : arheologija i istorija varvarske kolonizacije južnoslovenskih oblasti od IV do početka VII veka, Posebna izdanja 2, Novi Sad: Vojvođanski muzej.

Костић, М. 1924.

Историја Карловаца I (до г.1713), Летопис Матице српске (Нови Сад) XCVIII, књ. 302: 82-88.

Константиновић, В. 1882.

Карловци са њиховом околином, Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија.

Кумовић, М. М. 2001.

Музеји у Војводини 1847-1997 : Културна политика и развој. Нови Сад: Музеј Војводине.

Крунић, С. 2007.

Антрополошка анализа касноантичког гроба откривеног у атријуму Магистрата у Сремским Карловцима, Годишњак Музеја града Новог Сада (Нови Сад) 2 (2006): 56-60.

Majnarić-Pandžić, N. 1970.

Keltsko latenska kultura u Slavoniji i Srijemu, Acta Musei Cibalensis 2, Vinkovci: Gradski muzej.

Manojlović, M. 1961.

Prosjanice Čortanovci – utvrđenje, Arheološki pregled (Beograd) 3: 100-101; T.X/3.

Manojlović, M. 1962 (1).

Prosjanice Čortanovci – rimsko utvrđenje, *Arheološki pregled* (Beograd) 4: 187-189; T.XXI.

Манојловић, М. 1962 (2).

Римско утврђење код Чортановаца, *Рад војвођанских музеја* (Нови Сад) 11: 123-125.

Mattingly, H. and Sydenham, A. 1968.

The Roman Imperial Coinage: Vespasian to Hadrian, vol. II (1926), London.

Matković, P. 1884.

Putovanja po Balkanskom poluostrvu XVI veka, VI, Putovanje Antuna Vrančića g.1553, *Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti* (Zagreb) LXXI, VIII: 1-60.

Медовић, П. 1971.

Групни налаз костолачке керамике из Сремских Карловаца, *Рад војвођанских музеја* (Нови Сад) 20: 269-279.

Медовић, П. 1991.

Теракота у облику корњаче из Сремских Карловаца, *Зборник радова Народног музеја* (Београд) XIV/1: 221-225, T.I, II.

Menghin, W., Springer, T. and Wamers, E. (Hrsg) 1987.

Germanen, Hunnen und Awaren: Schätze der Völkerwanderungszeit, Die Archäologie des 5. und 6. Jahrhunderts an der mittleren Donau und der östlich-merowingische Reihengräberkreis, Nürnberg: Germanisches Nationalmuseum.

Мијић, М. и Бањац, В. 1999.

О улози уграђених акустичних резонатора у српским црквама на примеру Горње цркве у Сремским Карловцима, *Грађа за проузавање споменика културе Војводине* (Нови Сад) XX: 87-104.

Mirković, M. 2006.

Sirmium – istorija rimskog grada od I do kraja VI veka. Sremska Mitrovica: Blago Sirmijuma.

Mrkobrad, D. 1980.

Arheološki nalazi seobe naroda u Jugoslaviji, Monografije 6, Beograd: SAD, Muzej grada Beograda.

Okrugić, I. 1857.

Povjesne crtice Sriema, Arkiv za povjestnicu (Zagreb): 201-231

Петров, М. 1970.

Покушај оснивања музеја у Сремским Карловцима 1870. године, *Зборник за историју Матице српске* (Нови Сад) 1: 132-134.

Петровић, К. 1939.

О најстаријим људским насељима у сремско-карловачком атару, п.о.: *Културно привредни преглед*, Нови Сад.

Петровић, К. 1951.

Историја Српске православне велике гимназије карловачке, Нови Сад: Матица српска.

Петровић, К. 1952.

Карловци и карловачка поља у римско доба, *Рад војвођанских музеја* (Нови Сад) 1: 164-166

Петровић, П., Душанић, М., Брукнер, О., Даутова Рушевљан, В. 1996.

Фрушка гора у античко доба: Прилози за стару историју и археологију, Нови Сад: Матица српска.

Петровић, М. 1996.

О ранохришћанским и раносредњовековним црквама у Војводини, *Грађа за проучавање споменика културе Војводине* (Нови Сад) XVIII: 71-80.

Програмъ 1863.

Програмъ Велике гимназије карловачке за школску годину 1863 (Карловци) IX.

Програм 1875.

Програм Велике гимназије карловачке за школску годину 1875 (Нови Сад) XXIII, књ.XVI.

Програм 1880.

Програм Српске велике гимназије карловачке за школску годину 1879/80 (Нови Сад) XXVIII, књ. XXI.

Програм 1882.

Програм Српске велике гимназије карловачке за школску годину 1881/2 (Сремски Карловци) XXX, књ. XXIII.

Програм 1885.

Програм Српске велике гимназије карловачке за школску годину 1884/5 (Нови Сад) XXXIII, књ. XXVI.

Савић, Н. 1997.

Римска керамика Музеја града Новог Сада: каталог изложбе, Нови Сад: Музеј града.

Савић, Н. 2012.

Појединачни гробни налази са дела лимеса између Черевиха и Чортановаца, *Годишњак Музеја града Новог Сада* (Нови Сад) 5-6 (2009-2100):48-49, Т. VIII/1-2, 4; Т. IX/6-8; Т. IX а/6-8.

Секулић, Ј. 1955.

Тематске изложбе у НР Србији : (1945-1955), *Музеји* (Загреб) 10: 157-174.

Сечански, Ж. 1978.

Сремски Карловци кроз историју, у: Васић, П. *Уметничка топографија Сремских Карловаца*, Топографија уметничких споменика 1, Нови Сад: Матица српска, 11-64.

Schmidt, R. R. 1945.

Die Burg Vučedol, Zagreb: Kroatisches Archäologisches Staatsmuseum.

Шмит, Р. Р. 1939.

Средњовековни градови у Војводини, у: *Војводина I*, Нови Сад: Историјско друштво у Новом Саду, 301-329.

Сталио, Б. и Галовић, Р. 1955.

Сремски Карловци – „Караш“, у: *Праисторија II*, Каталог керамике I: Народни музеј у Београду, 55-80; Т. I-XXVII.

Станојевић, С. 1926.

Војвођански музеј, *Летопис Матице српске* (Нови Сад) књ. 307, св.1-2: 193.

Срејовић, Д. 1965.

Римске некрополе раног царства у Југославији, *Старинар* (Београд) XIII-XIV (1962-1963): 58.

Трећий программъ 1855.

Трећий программъ Велике гимназије србскогъ восточно православногъ общества карловачкгъ за школску годину 1855 (у Новомъ Саду).

Скраћенице:

АМЗ – Археолошки музеј у Загребу

АСАНУК – Архив Српске академије наука - огранак у Сремским Карловцима

ЗЗСК – Завичајна збирка у Сремским Карловцима

МГНС – Музеј града Новог Сада

НМБ – Народни музеј у Београду

ПЗЗСК – Покрајински завод за заштиту споменика културе (Петроварадин)

САД (SAD) – Српско археолошко друштво

SADJ – Савез археолошких друштава Југославије

AP – *Arheološki pregled* (Beograd)

VHAD – *Vijesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* (Zagreb)

ГИД – *Гласник Историјског друштва* (Нови Сад)

ГМГНС – *Годишњак Музеја града Новог Сада* (Нови Сад)

Годишњак СКА – Годишњак Српске краљевске академије (Београд)

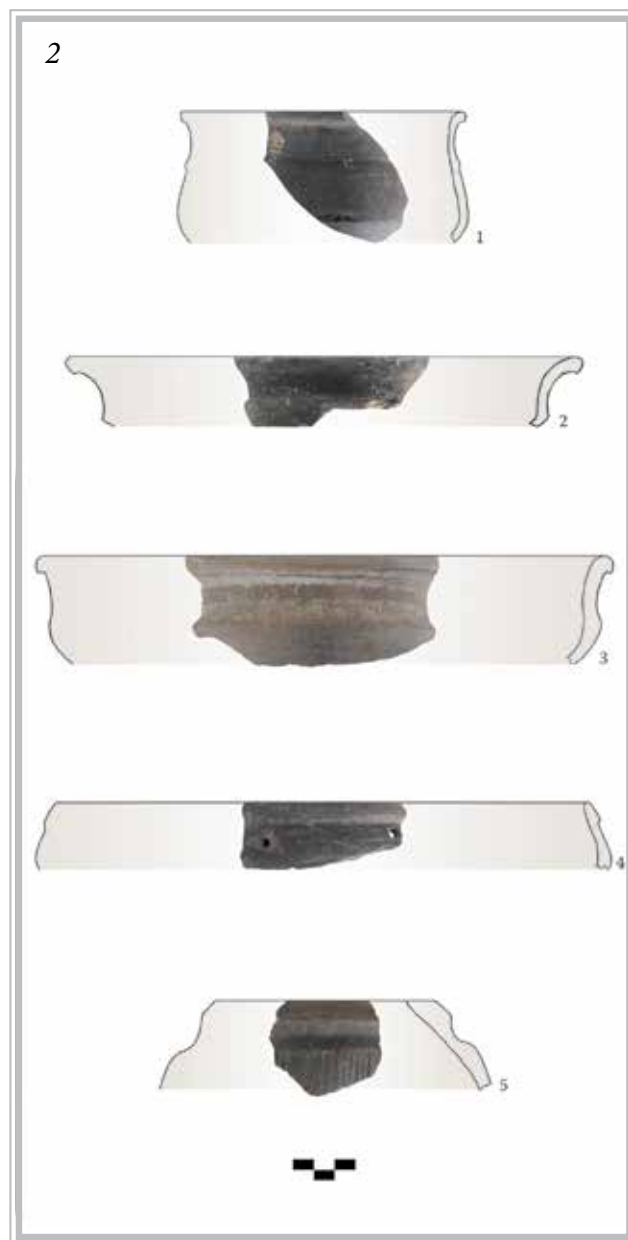
Гласник САД – Гласник Српског археолошког друштва (Београд)

ЗРНМ – *Зборник радова Народног музеја* (Београд)

PBM – *Рад војвођанских музеја* (Нови Сад)

RIC – *The Roman Imperial Coinage* (London)

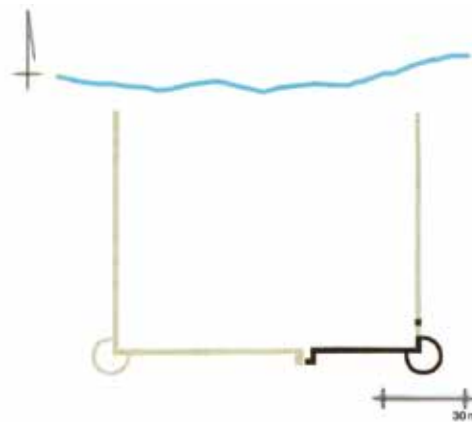
Табла I

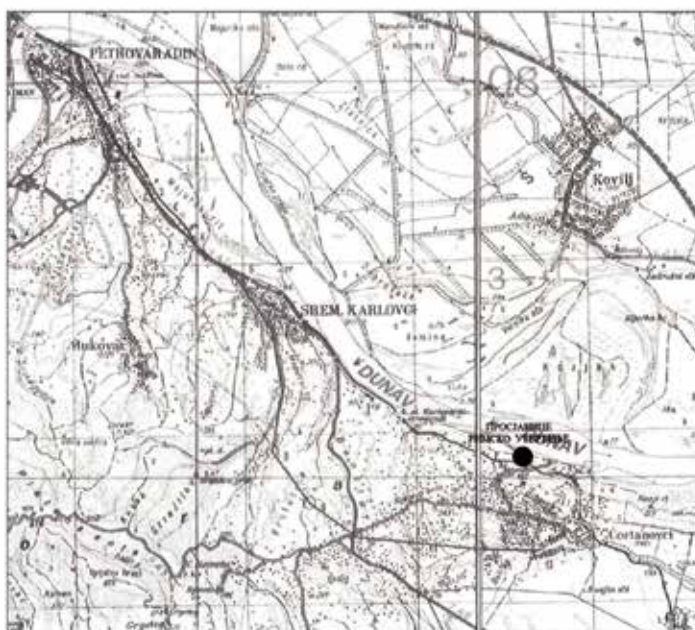
Табла II

Римско утврђење код Чортановаца – остаци зидова угаоне куле
(Према: Мапојловић 1962 (2), 124, сл.1)

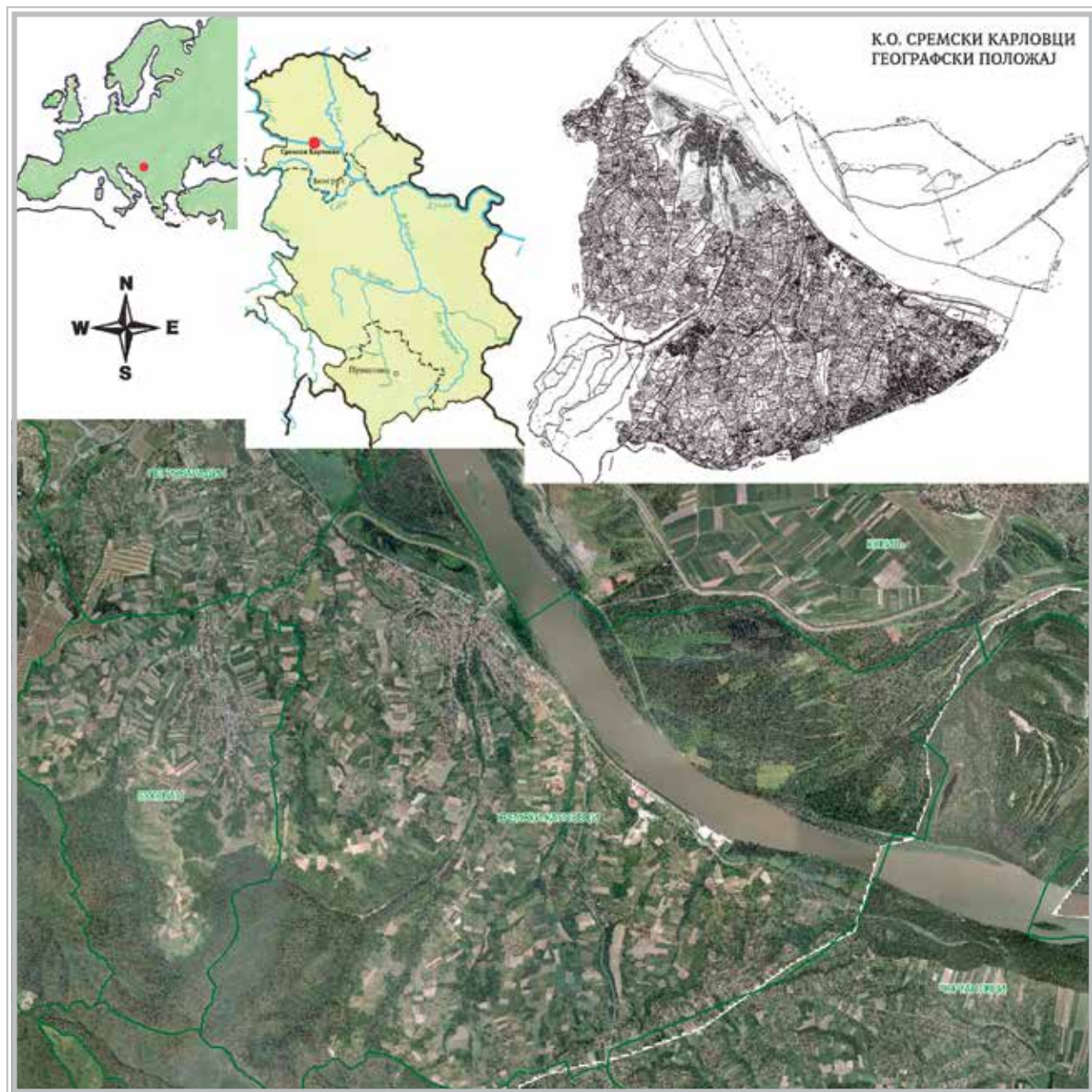

Идеална реконструкција утврђења
(Према: Ђорђевић 2007: 69)

Просјанице - Михаљевачка шума код Чортановаца – географски положај локалитета

Табла III

ARCHAEOLOGICAL HERITAGE OF SREMSKI KARLOVCI

RESUME

More than a dozen archaeological sites have been recorded so far at the territory of the municipality of Sremski Karlovci (covering the area of 5054 square kilometers). They were all named after the place of discovery, mostly the localities of Sremski Karlovci – Rovine, Selište, Raša, Čušilovo, Krivac, Lipovac, Karaš. The majority of these sites are concentrated in town centre, such as Gornja crkva, Sonja Marinković street, Vuk Karadžić street, no. 3 Fruškogorska street, Branko Radičević square, Magistrate atrium and St. Nicola's Cathedral church. Some archaeologists use the toponim Klisa to describe this area.

Continual settlement in the area of Sremski Karlovci can be followed through time, starting from early prehistory up to the medieval and modern periods. It was aided by favourable natural conditions and geographical position, by the right bank of the river Danube, a major natural route that enabled contact with the cultures of central and southeastern Europe as early as prehistory.

The oldest archaeological finds are related to the early Neolithic period; these were discovered at the site Selište, where traces of a pit-house settlement were recorded. A grave discovered in no. 1 Sonja Marinković street belongs to the same period.

The first archaeological excavation in Sremski Karlovci took place in 1927 at Karaš-laka staza site. It was undertaken by one of the first educated archaeologists, Dr. Miodrag Grbić from Karlovci, then a curator at History and Art museum, as the National Museum was called at the time. This excavation brought to surface traces of a settlement with semisubterranean pit dwellings and a variety of polished stone and bone tools and clay pottery all belonging to the late Neolithic, i.e. the later phase of Vinča culture group (4500 to 3000 BC).

A group of ceramic vessels that were found in no. 3 Fruškogorska street are dated to Copper Age, or Eneolithic. A great pythos and a bowl containing six smaller cups with a long band-like handle are associated to Kostolac culture group, that is to the rituals specific to the Copper Age communities of the Danube basin and Pannonian plain.

The Krivac site has yielded several chance finds, chronologically belonging to the Copper Age period: a 'celt' (axe), a dagger, an urn and a tortoise-shaped terracotta (2000 to 950 BC).

The presence of Celtic tribes, the representatives of the La Tène culture, is witnessed by a chance find (at Vezirac locality) of several destroyed burnt graves' partial contents, which are dated in mid first century BC.

In the centre of Sremski Karlovci, high above the Magistrate building, on the brow of Old hill (the so-called 'Glass hill') landslips have exposed Roman brick tombs with a gable roof. The objects from the dilapidated Roman tombs, such as jugs, lanterns, balsamaria and fibulae, are dated to periods from the 1st to the 4th centuries. Archaeological excavations in the Magistrate atrium have also produced a partially destroyed Roman period tomb with skeletal remains, dated by its grave goods, a bracelet, into the 4th century. The remains of Roman architecture (probably an estate of a *villa rustica* type) were discovered in the town centre as well as in the fields around Karlovci – in the localities Raša.

The period of the Great Migration of Peoples is represented in this area by the remains of the Gepids – a chance find of a richly decorated gilt silver fibula from the 6th century, found at the site Rovine.

Historical events of the Middle Ages, such as the time of the long Avaric domination and the life of Slavic tribes within the second Khaganate (the 8th century) or the spread of Christianity during the 9th century interrupted by the invasion of Hungarian tribes at the end of the 9th century, can only be traced by a few chance grave finds (clay pots), such as the ones from the Čušilovo site, roughly dated into the period from the 9th to the 10th centuries.

A rescue excavation campaign at the Branko Radičević square, in front of the Holy Trinity Catholic church, brought forth the remains of the walls of a three nave basilica of the 'Byzantium basilica restoration' type. This type of basilica was built in Srem after the year 1000, following the settlement and christianization of Hungarians.

Above the Magistrate building, at the already mentioned 'Glass hill', two campaigns of archaeological excavations confirmed the existence of a medieval castle or a town named Karom. The name was derived from the nobiliary particle De Karon, of the then lords of the town. From 1465 it belonged to the Morović family, who had in their possession the southeastern part of the Srem county during the 14th and 15th centuries. When the Morović family had died, the town went to the hands of the palatine Stephen Bathory in 1477, by the decree of king Matthias Corvinus. The town was in the possession of the Bathory family until September 1521 when it was demolished and burnt, just like the other towns in Srem, by the army of the Turkish sultan Suleiman. It had never been restored, and its remains were recorded by many travellers in the 16th century.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	5
УВОД.....	9
НУМИЗМАТИЧКА И АРХЕОЛОШКА ЗБИРКА КАРЛОВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ.....	15
ОСНИВАЊЕ И ИСТОРИЈА ТМУЗЕЈА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА.....	21
ПРЕГЛЕД АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА.....	27
АРХЕОЛОШКА ТОПОГРАФИЈА СРЕМСКИХ КАРЛОВАЦА.....	33
<i>ЛОКАЛИТЕТИ:</i>	
1. РОВИНЕ.....	36
2. СЛИШТЕ (УЛИЦА ЈОВАНА ПОПОВИЋА).....	38
3. ГОРЊИ КРАЈ (УЛИЦЕ- СОЊЕ МАРИНКОВИЋ И ПОШТАНСКА; ГОРЊА ЦРКВА).....	40
4. ФРУШКОГОРСКА УЛИЦА.....	45
5. УЛИЦА ВУКА КАРАЏИЋА.....	49
6. КЛИСА (ТРГ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА, АТРИЈУМ МАГИСТРАТА, САБОРНА ЦРКВА).....	54
7. РАША.....	60
8. ЈАБЛАНОВИ ?.....	62
9. ЂУШИЛОВО.....	63
10. ЛИПОВАЦ	64
11. КРИВАЦ	66
12. РЕМЕТИЦА.....	68
13. БАНСТОЛ.....	68
14. МАТЕЈ.....	69
15. КАРАШ-ЛАКА СТАЗА.....	71
16. СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ – НЕПОЗНАТО НАЛАЗИШТЕ	81
БИБЛИОГРАФИЈА.....	83
ТАБЛЕ СА ПРИЛОЗИМА.....	90
ARCHAEOLOGICAL HERITAGE OF SREMSKI KARLOVCI - R E S U M E.....	93
САДРЖАЈ.....	95

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

903/904 (497.113 Sremski Karlovci)(083.824)

ГАЧИЋ, Дивна, 1959-

Археолошко наслеђе Сремских Карловаца : каталог изложбе / [аутор каталога и изложбе] Дивна Гачић ; [превод резимеа на енглески Снежана Ковачић ; фотографије Феђа Киселички, Владимир Червенка]. - Нови Сад : Музеј града Новог Сада, 2016 (Београд : Cicero). - 96 стр. : илустр. у бојама ; 22 cm

Тираж 200. - Summary.

ISBN 978-86-7637-099-3

а) Археолошка налазишта - Сремски Карловци - Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 308502279

